

Motion till riksdagen 2021/22:4212

av **Sofia Damm m.fl. (KD)**

Integration och samhällsgemenskap

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut.....	3
Bli en del av samhällsgemenskapen	5
Tillsätt en integrationsberedning	6
Asyltiden.....	7
Aktivitet istället för passivitet.....	7
Första tiden i Sverige.....	8
Boendesituationen central för integrationen	8
Ägarlägenheter	8
Hyrköp	9
Åtgärder för tryggare bostadsområde	9
Inför ett flexibelt etableringsprogram	10
Bättre svenskundervisning med koppling till arbetslivet.....	12
Öka integrationen	14
Reformera försörjningsstödet – inför statlig dagpenning	14
Inför matchningsanställningar	15
Förstärk nystartsjobben.....	16
Dubbelt jobbskatteavdrag för utsatta grupper.....	17
Reformera etableringsersättningen	17
Ta bort rätten till kompletterande försörjningsstöd.....	18
Individualisera etableringstillägget i etableringsersättningen.....	18
Låt skolan bli en integrationsmotor	18
Stärkt socialtjänst och bättre samverkan.....	22
Förbättrad vård och hälsa för nyanlända	23
Stärk nyanlända kvinnors möjlighet till integrering	24

Intensifiera arbetet mot hedersrelaterat förtryck.....	25
Integrationsuppdrag till civilsamhället	26
Sociala utfallskontrakt för integrationen	27
Godkända prov för permanent uppehållstillstånd.....	28
Godkänt prov i svenska och samhällsorientering för medborgarskap.....	29
Ändra reglerna för tolkar	30
Minskad brottslighet förbättrar integrationen.....	32

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en integrationsberedning som tillsammans med Regeringskansliet kontinuerligt arbetar fram Sveriges långsiktiga integrationskapacitet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett asylprogram genom tillgång till och skärpta krav på deltagande i svenskundervisning, samhällsorientering och arbete för att erhålla bidrag och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa EBO-lagen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta Migrationsverket upphandla anläggningsboenden baserat på integrationspotential och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för de allmännyttiga bostadsföretagen att upplåta delar av sitt bostadsbestånd för hyrköp och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anslå medel för trygghetsskapande åtgärder i den fysiska miljön och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett flexibelt etableringsprogram på ett till fem år och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra etableringsprogrammet obligatoriskt de första två åren och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studera erfarenheterna av en förhöjd intensitet i etableringsprogrammen och föreslå åtgärder i syfte att främja sysselsättningsmöjligheterna och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa obligatorisk individanpassad sfi med baby under föräldraledigheten och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om avslutat etableringsprogram som ett villkor för permanent uppehållstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för anhänginvandrare och arbetskraftsinvandrare från länder utanför EU/EES att delta i etableringsprogrammet och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en bosättningsplikt under de två första åren av etableringsprogrammet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en individuell bedömning av nyanländas färdigheter för att öka genomförandet av yrkesrelaterad utbildning och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sfi med yrkesutbildning stegvis bör bli huvudalternativ för nyanlända och att detta ska erbjudas av alla kommuner och tillkännager detta för regeringen.

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidareutveckla insatsen Snabbspår för nyanlända och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera Arbetsförmedlingens upphandlingar av utbildningar och att utbildningar ska erbjudas i de nyanländas närområde och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett införande av en statlig dagpenning och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa matchningsanställningar och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka nystartsjobben och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett dubbelt jobbskatteavdrag för utsatta grupper och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera etableringsersättningen och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föräldrakontrakt bör införas för att förtydliga ansvarsfördelning mellan skola, elever och föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa föräldrastödsprogram och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra skolvalet obligatoriskt för alla elever och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa kommunala mentorskapsprogram för att stärka integrationen och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra kunskapsstödet till kommuner så att kompetens och samordningsansvar i fråga om hedersrelaterade frågor kan kvalitetssäkras och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka samverkan mellan offentlig sektor och civilsamhälle och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvalitetssäkra hälsosamtalen och göra dem obligatoriska och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka tidig upptäckt av psykisk ohälsa genom satsning på första linjens vård för barn och ungdomar samt en samlad barn- och ungdomshälsa och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra till Universitetskanslersämbetet att se över utbildningsplaner för att öka kompetensen och kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om civilsamhället och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att involvera näringslivet i integrationsarbetet genom att inrätta en facilitatorsfunktion för sociala utfallskontrakt samt en nationell fond för investeringsgarantier och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa godkänt prov i svenska språket och samhällsorientering som villkor för att få sin ansökan om

- permanent uppehållstillstånd prövad inom tre år från beviljat tillfälligt uppehållstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa godkänt språkprov och samhällsorienteringsprov som villkor för att få permanent uppehållstillstånd för den som har fortsatt skyddsbehov efter tre år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa godkänt språkprov och samhällsorienteringsprov som villkor för att kunna anhålla om svenskt medborgarskap och tillkännager detta för regeringen.
 37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa brottet attack mot vital samhällsfunktion och tillkännager detta för regeringen.
 38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att knyta en polis till varje skola och tillkännager detta för regeringen.
 39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa anonyma vittnen och tillkännager detta för regeringen.
 40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra vittnesskyddet och tillkännager detta för regeringen.
 41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla arbetet med sociala insatsgrupper och tillkännager detta för regeringen.
 42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa rätten till offentligt finansierad tolk och införa en avgift efter fem år givet tillfälligt uppehållstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
 43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda barntolkning och tillkännager detta för regeringen.
 44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa statlig auktorisering och utbildning av och register för tolkar som arbetar för det offentliga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka etableringsersättningen och tillkännager detta för regeringen.
 46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka antalet platser inom regionalt yrkesvux och tillkännager detta för regeringen.
 47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nyanlända ska kunna arbeta utan avräkning mot dagersättningen upp till en inkomst om 3 000 kronor brutto i månaden och tillkännager detta för regeringen.

Bli en del av samhällsgemenskapen

Sverige ska vara ett land av hopp och möjligheter, inte hopplöshet och utanförskap. Vi vill ha ett samhälle där alla människor gör sin del, får vara med och bidra och arbeta 100 procent av sin förmåga. Vi behöver ta tillvara på människors inneboende drivkraft och vilja att bygga en trygg framtid i sitt nya hemland.

I Sverige ska vi leva sida vid sida som grannar – inte som främlingar. Då behövs ett gemensamt etiskt och kulturellt modersmål där vissa värderingar inte är valbara. De som flyr från krig och förtryck ska känna sig välkomna att skapa sig ett gott liv i friheten här, bli en del av samhällsgemenskapen och bli svensk. Självfallet kan man

inte, och behöver inte, lämna sitt arv bakom sig. Men man bör ta seden dit man kommer. Vi måste bli bättre på att markera vad som gäller här och vilka grundläggande värden och värderingar som inte är valbara. Annars kommer vi se både en växande främlingsfientlighet och ett växande utanförskap.

Samhällsgemenskapen har många bitar. En av dem är det som ibland kallas samhällskontraktet, alltså en beskrivning av vilka skyldigheter och rättigheter medborgaren, samhället och staten har gentemot varandra. I denna motion presenterar Kristdemokraterna integrationsförslag för att värna och stärka det kontraktet.

Sverige har inte utformat flyktningmottagandet på ett sätt som gynnar integrationen. Arbetslösheten bland utrikes födda är fyra gånger högre än för inrikes födda. I snitt tar det åtta år innan hälften av utrikes födda kommer i arbete. Efter sexton år är fortfarande bara sextiofem procent förvärvsarbetande, vilket innebär ett gap på sexton procentenheter till inrikes födda.¹ I Sverige finns det idag 675 000 personer födda utomlands som inte är självförsörjande, utan i varierande grad försörjs genom olika bidragssystem. Utrikes födda kvinnors låga förvärvsfrekvens är en viktig förklaring till detta. Många barn växer upp utan att någonsin se föräldrarna gå till jobbet. Segregationen är tydlig och skapar utanförskap och parallellsamhällen.

Få, om någon, skulle idag påstå att integrationsekvationen inte kompliceras av hur många som söker asyl. Att få ned söktrycket till en genomsnittlig nordisk nivå är ett av våra mål. Målet med integrationspolitiken ska alltså vara samhällsgemenskap. Ny-anlända måste ges nycklar för att ta sig in i det svenska samhället. Forskningen är tydlig; med bristfälliga kunskaper i svenska språket är förutsättningarna för egen försörjning, vidareutbildning och delaktighet i samhället sämre. Integrationen försvåras också av förutfattade meningar som leder till diskriminering och exkludering, i synnerhet på arbetsmarknaden.²³ Det offentliga har ett stort ansvar att förmedla kunskap om själva grunden för vårt samhälle, om demokrati och frihet, jämställdhet och rättsstatens principer som inte är förhandlingsbara.

Tillsätt en integrationsberedning

Integration har debatterats flitigt i decennier. Ibland på sina egna meriter, ibland som bifråga vid sidan av migrationen. Debatten har ofta varit infekterad och utgångspunkterna bland politiska partier har varit så skilda att det redan från början har varit svårt att komma framåt.

Efter flyktningkrisen 2015, när debatten skiftade kraftigt i Sverige, har frågan tillfogats ytterligare dimensioner såsom behovet av sammanhållning och allmänmänskliga värden. Idag har integrationsdebatten så många bottnar att det blivit närmast omöjligt att ta ett samlat grepp om den.

När vi debatterar integration debatterar vi på en och samma gång kulturskillnader, arbetsmarknad, bostadsbrist, miljonprogrammet, ombildningar av hyresrätter, religion, moral, företagande, jämställdhet, brottslighet, missbruk, åldersbedömningar, familjeåterförening, skola, förskola och en mängd andra frågor.

¹ Ekonomifakta.se (2019); statistik från SCB.

² Etniska hierarkier och diskriminering på arbetsmarknaden, IFAU, 2018, <https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2018/r-2018-21-etniska-hierarkier-och-diskriminering-pa-arbetsmarknaden.pdf>.

³ Forskningsöversikt om rekrytering i arbetslivet, Oxford research, 2012.

Frågorna berör samtliga politiska nivåer: kommunerna, regionerna, Sverige och unionen. Men ansvarsfördelningen är skev. Staten reglerar dels själva migrationen, dels hur kommunerna och regionerna ska hantera den. Samtidigt är det kommunerna och regionerna som får överta de långsiktiga följdverkningarna av migrationen. Det har lett till frustration och osämja mellan de politiska nivåerna, där kommunerna, med viss rätt, anser sig bli sittande med räkningen för statens politik.

Eftersom integrationen präglar så många vitt skilda politikområden har det uppstått ett stuprörstänkande kring frågan. Mottagandet hanteras vid sidan av diskussionen om bostadstillgången, förutsättningarna på arbetsmarknaden och andra centrala faktorer för integrationen. Det saknas idag ett samlat grepp för att väga av alla dessa frågor mot varandra och för att inventera hur den svenska integrationskapaciteten ser ut.

Tidigare försök att samla frågorna hos en integrationsminister eller hos en myndighet, så som Integrationsverket, har inte gett goda resultat. Sverige behöver under en lång tid framöver behandla integrationen som en central fråga för landets framtid. Tidigare ekonomiska kriser visar att den som blir arbetslös får svårare att komma tillbaka ju längre tiden går. Det varaktiga utanförskap som präglar stora delar av dagens samhälle måste därför hanteras med statens samlade politiska resurser.

Kristdemokraterna anser därför att regeringen bör inrätta ett permanent organ för att i samsyn med riksdagspartierna och utifrån vetenskapliga underlag göra en löpande inventering av hur vår integrationskapacitet ser ut; hur många bostäder som finns tillgängliga, hur arbetsmarknaden utvecklas, hur språkkunskaperna ser ut och hur många platser som finns i skolan. Samtliga dessa omständigheter påverkar hur många människor vi klarar av att integrera. I det arbetet ska även ingå att ta fram politiska åtgärder och ekonomiska ramverk utifrån de behov som finns.

Asyltiden

Aktivitet istället för passivitet

Kristdemokraterna vill införa krav på deltagande i ett asylprogram där den asylsökande tar del av undervisning i svenska och samhällsinformation med fokus på lagar, värden och värderingar från dag ett, och vi anser att det ska finnas ett arbetskrav om 16 timmar per vecka redan från första dagen. Det kan handla om ett reguljärt arbete eller om att bistå med lokalvård, matlagning eller vaktmästartjänster på det asylboende där man bor. Kommunen eller ideella föreningar borde också kunna tillhandahålla möjligheter för asylsökande att vara med och bidra och på så vis skapa ett nätverk.

En tidig kontakt med det civila samhällets aktörer har visat sig ha stor betydelse och unika möjligheter för integrationen. Om kommun eller region bedömer det som möjligt att involvera civilsamhället i arbetet bör detta premieras. Det bör även ligga i uppdraget att tidigt informera om lokala organisationer och föreningar samt möjliggöra mötesplatser mellan dessa och nyanlända.

Första tiden i Sverige

Boendesituationen central för integrationen

Sverige använder boendeformen eget boende, EBO, i en utsträckning som saknar motstycke i något annat land.⁴ EBO-lagen har funnits sedan 1994 och bidrar i allt för hög utsträckning till att cementera segregationen i Sverige. Sverige behöver ha en jämnare fördelning av – och bättre planering för – asylsökande. Idag hamnar en stor del av de som kommer i Sverige i EBO i redan hårt ansträngda förorter, eller i kommuner hos sina landsmän. Detta skapar en grogrund för segregation och riskerar förvärra situationen i dessa områden. Här drabbas de ofta av trångboddhet, utnyttjas att köpa dyra svartkontrakt och hamnar i utanförskap. Anläggningsboenden är också förenat med problem.

Anläggningsboenden är ofta i glesbygd med sämre arbetsmarknadsanknytning, där lediga fastigheter kunnat upphandlas av Migrationsverket. Dessa kommuner har inte minst under senare år drabbats av radikalt ökande kostnader för exempelvis försörjningsstöd och skolgång, kostnader som är mycket svåra för små kommuner att täcka.

Eget boende och anläggningsboenden är alltså förknippade med problem. Men anläggningsboende möjliggör en väsentligt mer kontrollerad process där staten i större utsträckning kan styra bosättningen av de asylsökande, utifrån var det är sammantaget bäst för den fortsatta processen. Det innebär exempelvis att bosättningar i redan utsatta områden kan stoppas.

Ska segregationen i Sverige brytas måste den här trenden brytas i två steg. Rätten till eget boende bör slopas helt och anläggningsboende bör i fortsättningen vara den boendeform som erbjuds från staten. Väljer en asylsökande att inte bo i ett anläggningsboende ska denne förlora rätten till ersättning och bidrag, i enlighet med förslagen i Mottagandetredningen (SOU 2018:22).

Anläggningsboenden ska upphandlas på platser som uppfyller vissa krav. Bland annat förutsättningarna på arbetsmarknaden, graden av segregering i närliggande skolor, kommunens ekonomi, tidigare mottagningsvolym med mera. Kriterierna ska inte bara tas hänsyn till gällande vilken kommun ett boende ska upphandlas i, utan också var i kommunen det kan upphandlas. Exempelvis bör inga anläggningsboende upphandlas i särskilt utsatta områden.

Kristdemokraterna vill möjliggöra för fler att äga sitt eget boende, något som är särskilt viktigt för att öka trivselen, tryggheten och omsorgen om det egna bostadsområdet.

Ägarlägenheter

Genom bl.a. Kristdemokraternas arbete i riksdagens utskott har det riktats ett tillkännagivande mot regeringen att den bör verka för att befintliga hyreslägenheter ska kunna omvandlas till ägarlägenheter. Detta gjordes först 2015 (bet. 2015/15:CU14) och under nuvarande riksdagsår (2020/21:CU17), men regeringen har ännu inte återkommit. Kristdemokraterna kommer följa frågan noggrant och säkerställa att regeringen också återkommer med förslag till riksdagens bord.

⁴ Ett ordnat mottagande – gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande, SOU 2018:22; Inspiration för integration, ESO 2017:7.

Hyrköp

Hyrköp innebär att en del av hyran går till att köpa lägenheten. På så vis kan en successiv övergång från hyrt till ägt boende ta plats – utan behov av lånelöften och större kapitalinsatser. Detta möjliggör även för människor med låg ekonomisk standard, som ofta sitter fast i hyresrätten som boendeform, att kunna långsiktigt äga sin bostad. Med ägandet i dessa hyresrättstygda områden tror vi också att det finns positiva externa effekter på ägarskap och integration: För det första får fler hushåll större ekonomiska intressen att se till att trivseln ökar och att området utvecklas positivt – att exempelvis otrygghet och nedskräpning minskar. För det andra skapar det möjligheter att bo kvar i området för personer med jobb som – likt de flesta andra – vill investera i och äga sitt eget hem (endast 13 procent av hushållen föredrar hyresrätt framför ägt boende). För det tredje blir det över tid billigare att äga sitt boende.

Åtgärder för tryggare bostadsområde

En bra bostad och boendemiljö är en viktig förutsättning för god hälsa. Det är viktigt att känna sig trygg och delaktig, samt ha en meningsfull fritid, tillgång till mötesplatser och bra service där man bor. Bostadsområden och offentliga miljöer uppfattas ibland som otrygga och människor väljer att stanna hemma eller undviker en del miljöer på grund av rädsla. Forskning och trygghetsundersökningar visar entydigt att kvinnor i mycket högre grad än män upplever otrygghet när de vistas i det offentliga rummet, framför allt på kvällar och nätter. Nästan hälften av kvinnorna i socialt utsatta områden uppger att de är otrygga på kvällstid i sitt eget bostadsområde, jämfört med en tredjedel (30 %) av kvinnorna i övriga urbana områden, enligt statistik från Brottsförebyggande rådet (Brå). Kvinnor utarbetar, oftare än män, strategier för att slippa hamna i en hotfull situation eller för att kunna hantera denna om den uppstår. Ur perspektivet att alla ska känna sig trygga i sitt närområde så måste investeringar genomföras. I Stockholms stad har Kristdemokraterna bidragit till trygghetsskapande åtgärder genom att tillföra medel för upprustning av gator och torg. Åtgärderna har exempelvis varit att förbättra belysningen i tunnlar, parker och andra ställen där människor vistas.

Danmark lade 2018 fram en strategi för att få bort parallellsambädden till 2030. I paketet av åtgärder är en del miljardinvesteringar i att rusta upp utsatta områden, för att göra dem tryggare och mer attraktiva. Åtgärderna har hittills fokuserat på att restaurera och bygga nya flerbostadshus, rusta upp centrum och andra sociala arenor. Problemet med områden som blir nedgångna och eftersatta är att de, i likhet med ”Broken window theory”, tenderar att sätta igång och accelerera ett visst beteende och problem. Om ett område är nedgången är signalen till omgivningen att området inte anses värt att ta hand om, och att toleransen för avvikande beteende är högre. Om en tunnel är mörk och nedklottrad ökar det risken för att även fler klottrar och att tunneln blir allt mer ett område som folk undviker. Att bryta den typen av negativa spiraler där små förskjutningar i stadsmiljön till slut reproducerar negativa sociala normer är centralt. Det finns några gemensamma kännetecken för platser som upplevs som trygga. De är platser som går att överblicka, ger kontakt med omgivningen, går att orientera sig i och är välskötta. Samtidigt är det lätt för kommuner att underskatta och prioritera ned vad små trygghetsskapande åtgärder kan få för dynamiken i ett område. Givet den otrygghet som många känner behövs det fler åtgärder och mer resurser till att bygga bort otryggheten. Där tryggheten byggs in i bostadsområdena och orsakerna till otrygghet trängs bort, vill vi skapa trygga och säkra områden, gator och torg. Sådana åtgärder kan också bidra till

ökad gemenskap. När platser upplevs tryggare blir det lättare för personer att interagera med andra och positiva spiraler för mer gemenskap kan skapas. När belysning finns på en lekplats kan den nyttjas av barn och föräldrar även under årets mörka månader osv. Kristdemokraterna föreslår därför 500 miljoner kronor under 2022 för trygghetsskapande åtgärder i den fysiska miljön. Detta arbete ska genomföras tillsammans med polisen, allmänheten och civilsamhället.

Inför ett flexibelt etableringsprogram

Nyanlända bereds plats i etableringsprogrammet när de fått tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd. Programmet är på max två år och omfattar utbildning i svenska (sfi), samhällsorientering samt förberedande insatser. Programmet är frivilligt, men en stor andel av de nyanlända är inskrivna på programmet, delvis för att ett deltagande berättigar till etableringsersättning. Den som bedöms behöva utbildning kan anvisas till detta genom den så kallade utbildningsplikten i programmet och den som inte deltar kan då få sin etableringsersättning indragen. Men efter programmets två år är det bara drygt en tredjedel av de nyanlända som går vidare till reguljärt eller subventionerat arbete, eller reguljär utbildning.⁵

De flesta har således inte kommit tillräckligt långt i sin integrering för att få ett arbete eller ha språkkunskaper nog för att gå en reguljär utbildning. Detta gäller särskilt utrikes födda kvinnor.⁶ Efter denna period kan den nyanlända gå vidare i Arbetsförmedlingens jobb- och utvecklingsgaranti som är längst 450 dagar. Den som ändå inte har egen försörjning eller är berättigad till andra ekonomiska stöd efter tiden i jobb- och utvecklingsgarantin hamnar i försörjningsstöd hos kommunen.

Givet att en liten andel av de som går etableringsprogrammet går vidare i arbete eller utbildning så framstår det som att programmet inte uppfyller behoven. Två år är en relativt kort tid i ett nytt land och jämfört med våra grannländer finns ingen flexibilitet i programlängden. Danmark och Norge har nyligen infört en mer flexibel längd på sina program. I Norge kan programmet pågå två till tre år beroende på behov och i Danmark ett till fem år.⁷ Arbetsförmedlingen har särskilt pekat ut det korta etableringsprogrammet som ett problem för kvinnor med lägre utbildningsnivå och som står längre ifrån arbetsmarknaden.⁸

Med ett flexibelt etableringsprogram skulle de nyanlända som fortfarande efter två år bedöms behöva insatser kunna få förlängt program och med det också tvingas fortsätta sin utbildning för att bli anställningsbar i ett antal år till, som mest fem år sammantaget. Med ett förlängt program kan också utbildningen fortsätta inom samma struktur, något som kan ge en bättre kontroll över den nyanländas fortsatta process.

Betydelsen av att delta och tillgodose sig kunskapen inom etableringsprogrammet ökar också till följd av Kristdemokraternas förslag om att ett språk- och samhällsorienterande test bör införas för permanent uppehållstillstånd. Därmed ökar fokus på kunskapsinläringen i programmet, vilket i sig – samtidigt – kan korta etableringsprocessen.

⁵ Inspiration för integration, ESO 2017:7.

⁶ Har vi större problem med nyanlända kvinnors etablering och beror det i så fall på ett systemfel?, Arbetsförmedlingen 2017:6.

⁷ Inspiration för integration, ESO 2017:7.

⁸ Har vi större problem med nyanlända kvinnors etablering och beror det i så fall på ett systemfel?, Arbetsförmedlingen 2017:6.

För kommunerna innebär detta också en avlastning, eftersom statens ansvar, inte minst ekonomiskt, förlängs för den grupp som inte är matchningsbar. Kristdemokraterna anser att de två första åren i etableringsprogrammet ska vara obligatorisk. Denna del i programmet är till stor del tillägnad svenskundervisning, samhällsorientering och arbetsmarknadsförberedande utbildning, och är därför av särskild vikt för en introduktion till Sverige. Den obligatoriska delen möjliggör också att fler fortsätter etableringsprogrammet även efter de obligatoriska två åren. I det fall den nyanlände uppnår egen försörjning eller uppvisar adekvata kunskaper i svenska språket inom denna tvåårsperiod så upphör det obligatoriska deltagandet.

Insatsen, *Välkommen till Framtiden*, i Göteborg visar att en hög intensitet i etableringsprogramens insatser, och särskilt svenskundervisningen, väsentligt stärker en nyanländs sysselsättningsmöjligheter. Under insatsens tre första månader får deltagarna språkundervisning på heltid, där grundläggande sfi blandades med yrkessvenska. Resultatet av insatsen visar att en person som genomgick ett intensivt etableringsprogram med språkundervisning på heltid i genomsnitt hade 15 procentenheter högre sysselsättning under det första året efter insatsen jämfört med dem som deltog i det ordinarie etableringsprogrammet.⁹ Forskarna bakom studien konstaterar det inte finns några praktiska hinder för att skala upp insatsen *Välkommen till Framtiden* nationellt. Mot bakgrund av ovan bör erfarenheterna från insatsen studeras närmre och åtgärder vidtas i syfte att höja intensiteten och därmed sysselsättningsmöjligheterna för personer i etableringsprogrammen.

Kristdemokraterna vill även införa individanpassad sfi med baby under föräldraledigheten. Utbildningen bör vara obligatorisk och även särskilt möjliggöra en utbildning som kan leda till jobb. Genom att få fler kvinnor i utbildning och arbete kan risken för isolering och hedersförtryck minska. De medel om 20 miljoner kronor 2023–2024 som regeringen avsatt för insatser för föräldralediga vill vi använda för obligatorisk sfi med baby.

I Sverige omfattas bara anhöriga till flyktingar och skyddsbehövande av etableringsprogrammet även om andra anhöriginvandrare också har problem att ta sig in på arbetsmarknaden. Detta är företrädesvis kvinnor som anhöriginvandrat tillsammans med arbetskraftsinvandrare. I andra länder som Danmark och Norge är integrationsprogrammet öppet för alla anhöriginvandrare från länder utanför EU/EES. Arbetskraftsinvandrare har oftast inte för avsikt att bli kvar en längre tid, och därför är det inte helt nödvändigt att de och deras anhöriga går längre utbildningsprogram i Sverige. Men de som senare väljer att stanna och ansöka om permanent uppehållstillstånd bör erbjudas möjlighet att gå etableringsprogram. Risken är annars att den gruppen – företrädesvis kvinnor – inte kommer in i språket och i egen försörjning.

En ansökan om permanent uppehållstillstånd bör därför villkoras med att ha genomfört den obligatoriska delen av etableringsprogrammet. Språket är en otroligt viktig faktor för en snabb integration och därför är det angeläget att den nyanlände verkligen deltar i det obligatoriska etableringsprogrammet. Idag är rörligheten inom gruppen nyanlända mycket stor under etableringstiden, vilket innebär att många nyanlända flyttar mellan olika kommuner – ibland flera gånger. Följden blir att man inte kommer igång med svenskundervisning och samhällsorientering under den första viktiga delen av etableringstiden.

⁹ <https://www.nationalekonomi.se/sites/default/files/2021/09/49-5-mdjeuvgo.pdf>.

Kristdemokraterna anser därför att det ska införas en bosättningsplikt under de första, obligatoriska två åren av etableringsprogrammet. Om den nyanlände lär sig tala och förstå svenska språket tidigare, upphör bosättningsplikten. Om man däremot flyttar till en annan kommun under de första två åren utan att ha lärt sig tala eller förstå svenska förlorar man sin etableringsersättning. Kostnaderna för ett förlängt etableringsprogram är svåra att uppskatta eftersom dagens kostnader för de olika insatserna inte särredovisas. Kristdemokraterna avsätter 1 miljard kr 2023 då effekterna av det förlängda etableringsprogrammet bedöms inträffa.

Bättre svenskundervisning med koppling till arbetslivet

En arbetsgemenskap är centralt för integrationen och för att personer som kommit till Sverige ska kunna komma i egenförsörjning. Utrikes födda som kommer från lägre utbildningsbakgrund har ofta haft ett praktiskt arbete i hemlandet och har erfarenheter som kan komma väl till pass i en rad bristyrken i Sverige. För att matcha denna grupp krävs utbildningsinsatser i såväl språk som yrkesutbildning i ett tidigt skede i etableringen.

Yrkesvux är en mycket framgångsrik utbildningsform i både att lära ut svenska och yrkeskunskaper. Språkutbildningen inom ordinarie sfi uppvisar inte samma goda resultat. Ett skäl till resultatet inom ordinarie sfi kan vara att de i huvudsak organiseras så att personen först lär sig enbart svenska under flera år och därefter kan börja på en reguljär utbildning. Det gör målet om ett arbete mer avlägset och motivationen riskerar sjunka, särskilt för den grupp nyanlända som har arbetserfarenhet men ingen längre utbildning.¹⁰

Behoven är stora. Det finns idag hundratals bristyrken i Sverige.¹¹ Det är truckförare, lokalvårdare, skogsarbetare, målare, murare och golvläggare för att nämna några. Regeringen gör till följd av coronakrisen ett större tillskott till yrkesvux. Kristdemokraterna föreslår att verksamheten förstärks med ytterligare 400 miljoner kr per år för 2022–2024, delvis med sfi-inriktning och till följd av vår generella arbetsmarknadspolitik. I summan ingår också satsningen på fler platser till yrkesvux generellt.

Nyanlända med tidigare akademisk utbildning ska fortsatt erbjudas plats inom anpassad svenskundervisning, validering och komplettering av tidigare utbildningar. Här har exempelvis insatsen Snabbspår en viktig funktion i att på kort tid vidareutbilda akademiska nyanlända inom deras ämnesområde.

I snabbspåren ingår insatser för att snabbt göra nyanlända redo för ett jobb inom bristyrken i Sverige. Nyanlända med akademisk bakgrund kan få insatser för att kunna få sin utbildning validerad och färdigställd, nyanlända inom yrken med legitimeringskrav kan förberedas för en sådan process. Arbetsförmedlingen har dock dragit ned på snabbspåren som insats, till följd av deras prioriteringar inom ramen för ett mindre budgetanslag. Insatserna är dock viktiga för dessa nyanlända och för svensk arbetsmarknad, varför snabbspåren bör prioriteras och utvecklas.

Utbildningsplikten som infördes 2018 innebär att den som inte bedöms vara matchningsbar mot arbetsmarknaden ska gå utbildning under etableringsprogrammets tid. I april 2019 var det ca 13 000 personer som omfattades av utbildningsplikten, men endast

¹⁰ Ennerberg, E., IFAU 2019:7, Fem vägar genom etableringen.

¹¹ <https://www.migrationsverket.se/download/18.748d859516793fb65f9119f/1549958556574/MIGRFS%202019%202.pdf>.

1 200 personer gick komvux på grundläggande nivå och antalet med yrkesinriktad sfi var endast 47 personer.¹²

Detta antal skulle sannolikt kunna vara större, enligt Skolverkets granskning av de krav som ställs för att nyanlända ska få komma vidare i sin utbildning.¹³ Även Skolinspektionen gör bedömningen att många kommuner skulle kunna utöka arbetet med att erbjuda sfi-studerande möjligheten att kombinera sfi med kurser på grundläggande och gymnasial nivå inom komvux. Granskningen visade att det vanligtvis förekom formella språkrav trots att det inte finns något sådant lagstöd. Behörighetskravet som finns i vuxenutbildningen är ”att ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen”.¹⁴

Skolverket bedömer att dessa formella språkrav därmed inte utgår från personens förutsättningar för att ta till sig av utbildningen, vilket riskerar att försvåra integrationsprocessen då en kombinerad yrkesinriktning med svenskkurser inte erbjuds. Det gör att antalet utrikes födda som går vuxenutbildningarna blir färre och att de utrikes födda som faktiskt går har relativt hög utbildningsbakgrund, ofta högre än de inrikes födda. Förväntningarna på språket ska förstås i regel vara höga, men det är samtidigt inget positivt ifall trappsteget in i vidare yrkesstudier – som kan vidareutveckla språkkunskaperna och leda till jobb – är för högt satt.

Därför bör det tydliggöras att en individuell bedömning av färdigheterna att genomföra utbildning inom komvux och annan yrkesrelaterad utbildning ska göras för nyanlända med syfte att möjliggöra för fler att läsa en yrkesinriktning. Privata, så kallade kompletterande aktörer, arbetar idag med arbetsförmedlings- och matchningstjänster på flera sätt. De kompletterande aktörerna kan t.ex. vara ett studieförbund eller ett personaluthyrnings- eller konsultföretag och upphandlas av Arbetsförmedlingen. De är tänkta att öka valfrihet och utbud, ge service till arbetslösa och underlätta matchningen mellan arbetslösa och arbetsgivare.

I många, särskilt mindre, kommuner har det varit svårt att handla upp och erbjuda kompletterande aktörer. Dessa har inte sällan saknat kännedom om det lokala näringslivet och den enskilda kommunen. Samtidigt har upphandlingarna varit korta, vilket inneburit en stor omsättning på dessa kompletterande aktörer. Det ska därför vara möjligt för kommunerna att lämna anbud som kompletterande aktörer då privata alternativ med lokal närvaro och kunskap om det lokala näringslivet saknas.

Arbetsförmedlingens upphandlingar av utbildningar tar idag alldeles för lång tid och riktas framför allt till de större kommunerna. Det innebär svårigheter för många nyanlända att delta i dessa, då möjlighet till pendling med kollektivtrafik ofta saknas mellan boende- och utbildningsorten. Arbetsförmedlingens upphandlingar av utbildningar måste därför snabbas upp och erbjudas i de nyanländas närområde, särskilt då möjlighet till kollektivtrafik saknas.

¹² SOU På väg – mot stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för vuxna med svenska som andraspråk.

¹³ <https://www.skolverket.se/getFile?file=3943>.

¹⁴ SOU På väg – mot stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för vuxna med svenska som andraspråk.

Öka integrationen

Reformera försörjningsstödet – inför statlig dagpenning

Försörjningsstödet har allt mer blivit ett skyddsnät för arbetslösa som kan stå till arbetsmarknadens förfogande och utrikes födda. Nära hälften av bidragstagarna fick försörjningsstöd i huvudsak av arbetslöshetsskäl och andelen utrikes födda har vuxit från 36 procent 1990 till 61 procent under 2017.¹⁵ Gruppen som är född utanför Europa var 8 procent av befolkningen, men stod för 39 procent av bidragstagarna.¹⁶

Försörjningsstödet har alltså kommit att bli mer av en arbetslöshetsförsäkring och en sista utpost för de utrikes födda som ännu inte kan matchas mot arbetsmarknaden. Med anledning av den ekonomiska kris som följt coronapandemins utbrott har kostnaden för försörjningsstödet ökat i två av tre kommuner och det beräknas öka med ytterligare 30 procent till slutet av 2021, enligt Socialstyrelsen.

Utformningen av försörjningsstödet talar i stora delar emot att arbetslösa med arbetsförmåga ska vara där. För det första är marginaleffekterna av att gå till arbete ofta 100 procent. Detta gäller särskilt unga och utrikes födda som i genomsnitt har låga löner.

Nyanlända flyktingar har ofta låga inkomster och blir därför i högre grad beroende av inkomstprövade familjestöd vilket gör att familjestöden, mer än för andra grupper, bidrar till att minska det ekonomiska utbytet av arbete. Ett hushåll med barn där ena partnern får ett jobb får heller inte rätt till försörjningsstöd. Lever de bara på försörjningsstöd tjänar hushållet inte något på att ta ett jobb. Får båda jobb samtidigt är marginaleffekten ändå 88 procent.¹⁷

För det andra är försörjningsstödet den sista inkomstkällan och kommunerna har krav på sig att tillgodose en viss levnadsstandard för sina medborgare. Det gör att kravställande blir trubbigt eftersom kommunen ändå i slutändan måste garantera levnadsstandarderna.

För det tredje är det staten som ska stå för arbetsmarknadspolitiken i Sverige, samtidigt som kostnaderna för de arbetslösa i försörjningsstöd ligger hos kommunerna. Uppdelningen har visat sig ge otydlighet i uppdraget och i vilka insatser som ska ges till de arbetslösa. Forskningen över kommunala arbetsmarknadsåtgärder visar att dessa ger dåliga resultat, även när man jämför med likadana statliga åtgärder.¹⁸

Givet att andelen utrikes födda i försörjningsstödet är mycket högt och att behoven av utbildningsinsatser är central behövs reformer för att bryta bidragsbehovet och utanförskapet som byggs upp utan bra åtgärder. För kommunerna blir detta också en ekonomisk börda som kan vara svår att hantera med de verktyg som kommunen besitter och har kunskap inom.

Kristdemokraterna har hittills förespråkat en höjd jobbstimulans från dagens 25 procent till 50 procent för att öka de ekonomiska incitamenten av att gå till arbete, vilket blir verklighet från och med den 1 januari 2022. Vi har även förespråkat att kommunerna ska ställa aktivitetskrav, som kan användas för att arbetslösa ska delta i utbildning, praktik eller liknande för att få bibehålla sitt stöd. Detta är något som visat sig ge övervägande

¹⁵ RUT 2019:942.

¹⁶ Från försörjningsstöd till arbete – hur kan vägen underlättas, IFAU, 2011 <https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2011/r11-06-franforsorjningsstod-till-arbete-hur-kan-vagen-underlattas.pdf>.

¹⁷ Lönar sig arbetet 2.0, ESO, 2018:2.

¹⁸ IFAU 2018:12 – Arbetsmarknadspolitik för mottagare av försörjningsstöd.

positiva effekter på arbetsutbudet, främst för unga och nyanlända. Men alla kommuner ställer inte krav. Det är frivilligt och åtgärderna inom aktivitetskraven skiljer sig mycket åt.¹⁹ Därför borde aktivitetskrav vara regel och införas för alla som befinner sig i försörjningsstöd pga av arbetslöshet. Lagen bör därför ändras så att det framgår att kommunerna ska ställa aktivitetskrav. De grupper som går under socialtjänsten för psykiska eller fysiska problem ska undantas från kravet.

Grundproblematiken i nuvarande system kan dock fortfarande sägas gälla: margineffekterna är höga, ansvaret mellan kommun och stat otydligt, kostnaderna för kommunerna höga och åtgärderna för de arbetslösa är inte likvärdiga mellan kommunerna. Risken med det är att arbetslösheten är strukturellt högre främst bland utrikes födda.

Ett alternativ som föreslagits i Långtidsutredningen (2011) är att flytta gruppen arbetslösa som uppstår försörjningsstöd till en statlig dagpenning. Dagpenningen är kopplad till individen och är en fast summa som inte är behovsprövad. Det innebär att margineffekterna som uppstår i försörjningsstödet försvinner. Dagpenningen kopplas tydligt till individens behov av utbildning och åtgärder för att bli matchningsbar, via statens arbetsmarknadsåtgärder, samt gör det enklare att utkräva deltagande och sanktioner mot de som inte deltar enligt överenskommet. Det innebär att arbetsmarknadsansvaret och kostnaderna för arbetslösheten hänger ihop. Kommunernas socialtjänst kan istället fokusera på att hantera de sociala problem de är utbildade för att hantera medan Arbetsförmedlingen kan fokusera på arbetslöshetsproblematik och matchning.

Därmed skulle försörjningsstödet renodlas till det sista skyddsnetet för den grupp som inte bedöms vara arbetslösa på grund av matchningsproblematik. Dagpenningen skulle vara något högre än försörjningsstödet för att ge incitament att ta sig ur försörjningsstödet, samt att möjliggöra för staten att dra in delar av dagpenningen vid förseelser. Förslaget kostar något mer och gruppen som omfattas skulle öka något eftersom det inte är behovsprövat. Dagpenningen utgår dock bara till de som uppfyllande de krav som ställs för att vara inskriven på Arbetsförmedlingen.

Vid en övergång till staten skulle även utbildningskraven kunna utökas och villkoras till fortsatta studier i de utbildningsprogram som bedöms ge störst sannolikhet till ett arbete. Det skulle kunna vara yrkesutbildningar mot bristyrken eller andra tydliga vägar in i arbete. Om personen motsätter sig utbildningserbjudandet kan den statliga ersättningen delvis dras in. Detta skulle således vara en förlängning av det system som delvis finns inom andra ersättningsystem idag och där förväntningarna på den arbetslösa höjs när personen bedöms vara fullt arbetsduglig.

Inför matchningsanställningar

När en person varit borta länge från arbetsmarknaden, eller inte alls kommit in på den, uppstår ofta en osäkerhet för arbetsgivare kring att anställa personen. Olika typer av subventionerade anställningar är då ett viktigt verktyg för att fler ska få chansen till ett jobb. Men även med subventioner uppfattar många arbetsgivare att det är en stor sak att ta ett arbetsgivaransvar för en person, och finns det då en osäkerhet på grund av bortavaro innebär ofta denna osäkerhet att anställningen uteblir.

Kristdemokraterna anser att matchningsanställningar bör genomföras som en åtgärd mot detta problem. Förslaget bygger på den utredning som Alliansregeringen tillsatte

¹⁹ IFAU 2018:12 – Arbetsmarknadspolitik för mottagare av försörjningsstöd.

och som presenterade sitt förslag 2015. Den socialdemokratiska regeringen har dock inte genomfört förslaget.

Matchningsanställningar innebär att personer med längre frånvaro från arbetsmarknaden får en anställning hos en matchningsaktör som i sin tur rustar och ger stöd till dessa personer och hyr ut dem till olika företag och arbetsplatser. Målgruppen för matchningsanställningar ska vara personer som varit långtidsarbetslösa längre än tre år och tidigare tagit del av arbetsmarknadsåtgärder, men av olika skäl inte lyckats komma tillbaka i arbete.

Matchningsaktören får det anställningsstöd i form av olika lönestöd som idag utgår till den som anställer personer som varit borta från arbetsmarknaden en längre tid. Matchningsaktören får också behålla de intäkter som man kan få genom att hyra ut personen i fråga. Andra arbetsgivare får därigenom möjlighet att, utan att själva behöva ta det fulla arbetsgivaransvaret, pröva någon som varit utan jobb en längre tid och den enskilde får under denna period den trygghet som en anställning innebär i sökandet efter en plats på arbetsmarknaden.

Modellen ger den långtidsarbetslöse en möjlighet att prova på olika arbetsuppgifter och arbetsplatser och en chans att bli kvar hos någon av matchningsaktörens kundföretag. Matchningsaktören kan på det sättet bli en brygga över till arbetslivet.

Matchningsanställningen ska kombinera arbete med kompetensutveckling, och ska innehålla ett socialt och praktiskt stöd både till den enskilde och arbetsplatsen där personen utför arbetet. Den anställda arbetar och får lön under 75 % av tiden och deltar i kompetenshöjande och stödjande insatser under resterande tid. Anvisningen hos matchningsaktören, personens egentliga arbetsgivare, innebär ett längre åtagande för matchningsaktören genom att vara i 24 månader. Arbetsförmedlingen gör urvalet och fattar beslut om deltagande i en matchningsanställning utifrån uppsatta kriterier, såsom tidigare provningar mot arbetsmarknaden och deltagande i andra insatser.

Matchningsaktörerna ska utses genom offentlig upphandling och får sina intäkter genom att hyra ut personal. Därutöver utgår en prestationsbaserad ersättning för matchningsaktören om en person övergår i reguljär anställning.

Matchningsaktörer kan vara rekryteringsföretag, omställningsföretag, sociala företag, utbildningsföretag och bemanningsföretag – som redan idag har en vana att jobba med personer i relation till arbetsmarknaden. Insatsen bör till en början omfatta i storleksordningen 3 000–5 000 personer, för att sedan kunna skalas upp.

Med utgångspunkt ifrån beräkningar gjorda i den statliga utredningen från 2015 bedömer vi att kostnaden det första året kan uppgå till 1,1 miljarder kronor.

Förstärk nystartsjobben

Nystartsjobb är en subventionerad anställningsform som är riktad till långtidsarbetslösa. Den har enligt utvärderingar den bästa övergången till vanligt jobb, med en övergång till arbete för 30–37 procent av deltagarna. Samma siffra för regeringens egen reform, extratjänster, är 5 procent. Nystartsjobb gör arbetsgivarens kostnad för en anställning väsentligt lägre och styckkostnaden för staten är – jämfört med extratjänsterna – hälften så stor.

Forskning har visat att inflödet till nystartsjobben ökat när subventionen höjts. För att i samband med krisen motverka att långtidsarbetslösheten växer finns det alltså anledning att tillfälligt förstärka subventionen för att fler ska finna det attraktivt att anställa via nystartsjobb, vilket Kristdemokraterna tidigare föreslagit.

Senare forskning menar att sänkta arbetsgivaravgifter kan motiveras särskilt för nyanlända, eftersom de jobb som dessa får sannolikt inte skulle blivit till i annat fall. Således är dödviktseffekterna små och vinsterna större. Utöver det framhålls att rättighetstiden om två år är en för kort period för att målgruppen ska kunna förvärva tillräcklig kompetens och produktivitetsökning för att kunna ”stå på egna ben”. För stora delar av gruppen nyanlända är detta särskilt påtagligt, eftersom de ofta har kortare utbildningsbakgrund och svaga kunskaper i svenska.

Kristdemokraterna vill tillfälligt fördubbla subventionen i nystartsjobben efter coronakrisen och ge möjlighet att få nystartsjobb redan vid 6 månaders arbetslöshet, och handledarstöd.

Vi vill även se en förlängd möjlig tid i nystartsjobb för nyanlända från två till tre år. Åtgärden bör vara permanent och beräknas kosta 1,5 miljarder kronor.

Dubbelt jobbskatteavdrag för utsatta grupper

För att öka drivkrafterna till arbete vill Kristdemokraterna att det ska löna sig bättre att gå från bidrag och ersättningar till arbete – särskilt för de grupper som står långt från arbetsmarknaden. Vi har därför sedan tidigare föreslagit dubbla jobbskatteavdrag för dessa grupper, för att ge extra incitament att ta ett jobb och så att fler jobb kan växa fram – något som lyfts fram av forskare på senare tid.

För långtidsarbetslösa vill Kristdemokraterna införa en modell med dubbelt jobbskatteavdrag i dubbelt så många månader som personen varit arbetslös. Antalet månader med dubbelt jobbskatteavdrag kan dock högst bli 24, oavsett tidigare arbetslöshet.

Det dubbla jobbskatteavdraget bör också ges till alla unga upp till 23 år som omfattas av arbetsmarknadspolitiska åtgärder och för nyanlända under de första fem åren i Sverige. Det innebär att de grupper som kan komma ifråga för etableringsjobb eller nystartsjobb skulle få en kraftig skattelättnad som gör det lönsamt att ta ett arbete också till något lägre lön.

Reformera etableringsersättningen

För personer som är nyanlända är det viktigt att det finns såväl aktiva insatser som tydliga drivkrafter till arbete, samtidigt som tillvaron är rimlig under tid med ersättningar och bidrag. Det viktigaste är att dessa personer genom etableringsinsatser rustas för arbetsmarknaden, kombinerat med att en sund incitamentsstruktur skapas. Dagens etableringsersättning är en strukturellt bättre ersättning än försörjningsstöd, då ersättningen i huvudsak är individualiserad och bygger på aktivt deltagande, samt ger en väsentligt lägre marginaleffekt av att ta ett jobb.

När etableringsersättningen infördes var tanken att den skulle ligga över försörjningsstödet för att motivera till deltagande. Etableringsersättningarna har dock inte höjts sedan 2010, ens med prisförändringar, så i praktiken har ersättningen kommit att sjunka relativt försörjningsstöd – vilket kommer förstärkas om justeringar fortsätter att utebli. Detta innebär i grunden stärkta drivkrafter till arbete, men också att fler hushåll blir berättigade till kompletterande försörjningsstöd, vilket minskar lönsamheten i arbete. Idag finns möjlighet till kompletterande försörjningsstöd under etableringstiden. Det förekommer framför allt bland barnfamiljer med många barn eftersom stödet för barn är högre i försörjningsstöd än i etableringsersättningen (där stödet är 800 eller 1 500

kronor per barn och månad). Dessutom beräknas det bara på de tre äldsta barnen i hushållet om det finns fler än tre barn. Inom försörjningsstödet varierar riksnormsnivån med barnets ålder och är mellan 2 180 och 3 970 kronor per barn och månad (2021) och gäller för alla barn oavsett antal (exempelvis barnbidrag och bostadsbidrag dras dock av från riksnormens nivå före utbetalning).

Detta innebär att hushåll med etableringsersättning och många barn i flera fall kan få en disponibel inkomst som ligger under försörjningsstödsnivå och därför kan få kompletterande försörjningsstöd. Det är också för dessa familjer som drivkrafterna till arbete är sämre.

Bland familjer med fler än fyra barn fick vart åttonde hushåll kompletterande försörjningsstöd 2015. Denna andel kan förväntas ökat betydligt sedan 2015 eftersom försörjningsstödet räknas upp i relation till priserna, medan etableringsersättningen inte gör det. Bara sedan 2017 har riksnormen räknats upp med 300–400 kronor per barn. Skulle dessutom etableringsersättningen utsträckas i tid enligt vår modell (se förslag längre ned) så kommer gruppen som uppbär kompletterande försörjningsstöd kunna öka markant.

Ta bort rätten till kompletterande försörjningsstöd

Kristdemokraterna föreslår att rätten till kompletterande försörjningsstöd de första fem åren tas bort, under tiden med etableringsersättning.

Att ta bort rätten till kompletterande försörjningsstöd under tiden med etableringsersättning de första fem åren stärker drivkrafterna till arbete för barnfamiljer, framför allt för de med många barn, under etableringstiden och bidrar till att familjer inte hamnar i den återvändsgränd och fattigdomsfälla som försörjningsstöd ofta innebär. Samtidigt innebär minskade bidrag en mer begränsad ekonomisk situation, men eftersom det gäller en begränsad tid och, i kombination med fler aktiva insatser, kan förväntas öka arbetsmarknadsdeltagandet och öka inkomsterna på sikt så bedöms förslaget vara välavvägt.

Individualisera etableringstillägget i etableringsersättningen

Etableringstillägget till nyanlända med barn ges, till skillnad från etableringsersättningen i övrigt, på hushållsnivå. Det innebär att ett sammanboende par med barn får behålla etableringstillägget när den första föräldern börjar arbeta, men förlorar det när den andra börjar arbeta. Det gör att drivkrafterna till arbete för den andra föräldern – ofta kvinnan – försvagas kraftigt. Tillägget bör därför individualiseras, som föreslagits i en ESO-rapport från 2018. Trots att förslaget innebär att drivkraften för den första föräldern försvagas något, anser vi det vara välavvägt. Kristdemokraterna gör därmed en besparing om 20 miljoner kr per år under anslag 1:14.

Låt skolan bli en integrationsmotor

Den svenska skolan är tydligt segregerad. Skolsegregationen är huvudsakligen en effekt av boendesegregationen, även om det fria skolvalet också spelar en viss roll. Skälen till detta är att de flesta väljer, alternativt avstår från att välja och därmed placeras i, en skola som ligger nära hemmet. Skolan har på så vis blivit en plats där segregationen befästs, snarare än bryts.

Vi tror dock att en återgång till den gamla närhetsprincipen skulle förvärra segregationen. Ett mellanting mellan fritt val och tilldelning av skolplats måste innehålla redskap som föräldrar och elever inte själva kan styra, till exempel ett lotteri eller diverse kvoter. Kristdemokraterna avvisar alla sådana förslag. Vidare är det svårt att se hur ett system som varken tar hänsyn till geografi eller önskemål skulle kunna ses som legitimt i breda befolkningslager.

Däremot finns en viss segregeringseffekt genom vilka som nyttjar skolvalet – ofta engagerade föräldrar med god utbildning. Ett sätt att bryta den obalansen är att göra skolvalet obligatoriskt, så att ingen passivt tilldelas en skolplats. Denna modell tillämpas redan i exempelvis Nacka och Borås kommun.

I och med att den svenska segregationen i huvudsak är kopplad till hur vi bor kan inte skolan i sig bli det redskap som bryter segregationen. Skolans uppgift måste istället vara att ge eleverna förutsättningar och kunskap nog att själva inte fastna i ofrivillig segregation. Det är ett svårt arbete som kräver ett långsiktigt tänkande.

Ett exempel på det är Monroe-modellen som implementerades i en problemskola i Harlem, New York. Resultatet blev att skolan gick från ett problem till en av stadens mest framgångsrika skolor. Modellen bygger på tydliga kontrakt mellan skola, föräldrar och elever som slår fast ansvarsfördelning och regler. Några av reglerna är att eleven ska komma i tid varje dag, göra sina läxor och uppträda hövligt mot lärare och kamrater. Personalen förväntas klä sig vårdat, i syfte att markera att skolan är en viktig arbetsplats. Kraven förenas med stöd. Till exempel slås fast att läxor ska göras, men att den som på grund av stökiga hemförhållanden inte kan göra läxor hemma får läxhjälp i skolan, utanför ordinarie lektionstid.

Några svenska skolor, varav Hjällboskolan i Göteborg är det mest kända exemplet, har infört vissa av Monroe-modellens principer. Det hör dock inte till vanligheterna. Tvärtom finns i svensk skolpolitik gott om exempel på hur segregation används som ursäkt för svaga resultat. I Sverige har istället statistikmodellen Salsa (Skolverkets arbetsverktyg för lokala sambandsanalyser) använts som bas för hur förväntningar på elever med olika bakgrund ska sättas.

Salsamodellen innebär i praktiken att Skolverket ställer lägre krav på vissa grupper, där en utlandsfödd elev förväntas prestera sämre än en svenskfödd. Enligt Salsa kan vissa skolor förväntas lyckas med 75–80 procent av eleverna, medan en annan endast förväntas lyckas med 30–35 procent. En risk med det är att vissa grupper halkar efter till följd av låga förväntningar från skolväsendet. Det är motsatsen till Monroe-modellen.

Kristdemokraterna anser därför att förväntningar och ansvarsförtydliganden är centrala för att skapa en lugnare och mer kunskapsfokuserad skola. Därför bör föräldra-kontrakt användas i skolorna, med Monroe-modellen som förebild. Därutöver bör skolvalet göras obligatoriskt för alla, så att grupper som tenderar att inte göra detta val – ska göra det.

Utbildning är den viktigaste faktorn för att bryta socialt utanförskap bland barn och unga. Det minskar riskerna för framtida ohälsa, missbruk, självskadehandlingar, kriminalitet och problem med självförsörjning. Och det finns möjligheter till förändring – om den politiska viljan finns. Det går att vända utvecklingen.

Vi vill se extra resurser och fler vuxna i skolan genom skolpeng till skolor i utsatta områden. Elever i behov av stöd behöver hjälp av lärare med rätt kompetens. Därför behövs fler lärare, fler speciallärare och svensklärare med särskild kunskap i att undervisa elever med svenska som andraspråk.

Kristdemokraterna vill vidare införa ett föräldrastödsprogram. Föräldraskapsstödet är viktig del i Kristdemokraternas satsning för att minska utanförskap och förebygga brott. Föräldraskapsstöd har särskilt stor nytta för barn som har ett utåtagerande beteende. Kan utåtagerande barn via ett selektivt föräldrastödsprogram hindras från att utveckla ett missbruk, en kriminell bana eller på annat sätt bli utåtagerande är mycket vunnet för barnet och samhället. Med selektiva föräldrastödsprogram så kan utveckling motas mycket tidigt för barnen. En viktig arena för att upptäcka att barn är på väg i fel riktning är skolan. Vi menar att föräldraskapsstödet ska kunna erbjudas i skolan, med alla relevanta myndigheter och civilsamhällesinsatser inkopplade. Kontakt med socialtjänsten kan vara stigmatiserande för många familjer, vilket kan göra att vissa familjer drar sig från möten med socialtjänsten. Emellanåt cirkulerar också myter om vad svensk socialtjänst har för befogenheter och hur de agerar mot barn och föräldrar. Svensk socialpolitik kan också hamna i konflikt med en annan syn på vems ansvar det är att barn får en god uppfostran. Denna konflikt är baserad på missförstånd, men leder icke desto mindre till att vissa familjer kan dra sig från kontakt med sociala myndigheter. Att förlägga föräldraskapsstöd i skolor kan bidra till att lindra den konflikten och göra så att viktiga sociala insatser kommer fler till del. Därmed inte sagt att socialtjänsten inte ska vara närvarande och ledande i arbetet med föräldraskapsstöd, vilket är alldeles självklart.

Genom att erbjuda generella program inom ramen för skolans verksamhet i samarbete med socialtjänstens barn- och familjeteam eller motsvarande sänks trösklarna och förväntan på deltagande höjs. Förutom föräldrastödsprogram bör också stöd ges i hur barnets skolgång bäst kan stöttas. Via denna samverkan mellan förskola/skola, elevhälsa och socialtjänst kan också selektiva program erbjudas barn och föräldrar som skulle gagnas av dessa. Kristdemokraterna anser därför att insatserna för föräldraskapsstöd ska utökas kraftigt. Vi satsar därför 500 miljoner kronor på föräldraskapsstödsprogram 2022–2024.

Det generella föräldraskapsstödet ska erbjudas alla föräldrar två gånger under barnens uppväxt. En stor del av dagens föräldrastödsinsatser fokuserar på de mindre barnen och nyblivna föräldrar. Detta är en riktig prioritering eftersom forskning talar till förmån för tidiga insatser. Samtidigt ser vi ökande problem med psykisk ohälsa och oro bland våra tonåringar. Även lite större barn och tonåringar är i behov av sina föräldrars tid och uppmärksamhet. Det finns en efterfrågan bland föräldrar om att kunna få prata och rådgöra med någon om föräldrarollen och barnets utveckling. Det befintliga utbudet av stöd motsvarar inte detta behov, särskilt inte vad gäller stödet till föräldrar med tonårsbarn. Kristdemokraterna har därför föreslagit att öka tillgången till föräldrautbildning genom att göra det obligatoriskt för kommunerna att erbjuda två föräldrastödsprogram under barnets uppväxt; ett när barnet är mindre och ett när barnet är i tonåren. Kristdemokraterna har därför föreslagit att öka tillgången till föräldrautbildning genom att göra det obligatoriskt för kommunerna att erbjuda två föräldrastödsprogram under barnens uppväxt. För detta avsätter vi 176 miljoner 2022–2024.

Den viktigaste brottsförebyggande åtgärden är en skola som levererar goda kunskapsresultat, men Skolverket ska dessutom ges i uppdrag att stödja skolorna att ta ett bredare samhällsansvar när det kommer till att förebygga brott. Skolverket ska få i uppdrag att ta fram stödjande underlag bl.a. med exempel på modeller för samverkan med andra myndigheter och ideella aktörer i arbetet för att minska utanförskap och förebygga brott. Skolverket får dessutom i uppdrag att arbeta för att fler skolor aktivt ska arbeta för att förebygga brott. Detta bör ex. kunna ske genom att samverka med ideella organisationer och frivilliga sker kring mentorskapsprogram med syfte att fler

elever ska få de vuxna förebilder som alltför ofta saknas i hemmet. Mentorskapsprogram kan både vara ett sätt att stärka integrationen, och att förebygga brottslighet. Skolornas brottsförebyggande arbete kan också ske i form av ”blåljussatsningar”. Syftet med den typen av satsningar ska vara att skapa förtroende mellan barn och blåljusmyndigheterna, så att barnen tidigt får förebilder i form av människor som bekämpar brott och räddar liv, istället för förebilder i form av gängkriminella som begår brott och släcker liv. Därför satsar Kristdemokraterna 100 miljoner 2022–2024 på brottsförebyggande skola.

Läxhjälp är viktigt för att se till att elever med sämre förutsättningar hemma erbjuds samma möjligheter till läxhjälp som andra kan få av sina föräldrar. Det finns flera orsaker till varför vissa har sämre möjligheter att göra sina läxor. Det kan röra sig om trångboddhet och därmed minskade möjligheter att få arbeta ostört hemma, eller oro i det egna hemmet. Det bör mötas på flera sätt, men en sak som skulle göra omedelbar skillnad är om det erbjöd en plats utanför hemmet där lugn och hjälp med skolarbetet möjliggörs. Att barn får läxhjälp utanför lektionstid kan hjälpa dem att bli behöriga till nationellt gymnasieprogram. Det kan också leda till att eleven får fler positiva förebilder, både vuxna och unga vuxna, som kan hjälpa denne på rätt riktning i livet, om sådana förebilder saknas på andra platser vilket tyvärr är en realitet för många barn i Sverige. Skolverket har delat ut pengar till läxhjälp, pengar som tyvärr har utnyttjats av extremistiska grupper för att dels tillskansa sig skattemedel men också för att kunna få kontakt med barn och kunna påverka dem. Det gäller bland annat salafistiska skolor som fått pengar i Malmö. Det är en ordning som är oacceptabel. Kristdemokraterna vill se ett regelverk som säkerställer att inga pengar går till extremistiska organisationer. Det är särskilt viktigt när det gäller så pass samhällsviktig verksamhet som läxhjälp, där det dessutom är barn inblandade. Därför satsar Kristdemokraterna 50 miljoner kronor mer än regeringen på läxhjälp 2022–2024.

- Det behövs även en utbyggd elevhälsa och kapade köer till BUP; många ”stökiga” elever mår dåligt. Kristdemokraterna avsätter resurser för att förstärka elevhälsan och kapa köerna till barn- och ungdomspsykiatri, där barn och föräldrar kan få vänta i över ett år på en utredning.
- Stäng dåliga skolor och utvidga Skolinspektionens uppdrag. De riktigt dåliga skolorna bör Skolinspektionen i ett tidigare skede, än vad som görs idag, fatta beslut om att stänga. Eleverna får fördelas på övriga skolor i kommunen. Vi vill också vidga Skolinspektionens uppdrag till att också ge stöd åt skolor i arbetet med att åtgärda missförhållanden, brister och kvalitetsproblem.
- Flytta på elever som begår brott. Skolan måste vara tydlig i sin reaktion mot brottsliga gärningar. Det är förövaren och inte den utsatte som ska drabbas av konsekvensen.
- Utbildningsträffar för föräldrar: Det är viktigt att föräldrar kan få stöd i hur de bäst hjälper sina barn i skolarbetet. Det gäller inte minst föräldrar utan egna erfarenheter av det svenska skolsystemet. Det skulle öka föräldrarnas möjlighet att bli delaktiga i sina barns skolgång. Vi vill därför satsa på särskilda utbildningsträffar – ett föräldrastödsprogram – där föräldrar får konkreta verktyg för att kunna stötta sina barn i skolarbetet.

Stärkt socialtjänst och bättre samverkan

Människor som senare i livet begår brott visar ofta upp tidiga varningstecken. De har ofta kontakt med socialtjänsten i tidig ålder. De måste fångas upp innan det gått för långt och de gått in på brottets bana. Därför behöver socialtjänsten stärkas.

I dag finns dock uppenbara brister som hög personalomsättning, brist på socialsekreterare och ökad arbetsbelastning. Medarbetarna inom socialtjänsten behöver bättre stöd och resurser för att kunna utföra sitt arbete på bästa sätt. Det krävs också en samlad riktning på arbetet, med stöd från nationell nivå, såsom enhetliga modeller och kvalitets-säkrade metoder för det sociala arbetet med barn och unga. Dels för att säkerställa att evidensbaserade arbetssätt används, dels för att öka jämlikheten i landet. Ett stort fokus bör läggas på att utveckla kompetensen om barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, för att säkerställa att rätten till god och likvärdig vård mellan barn vars svårigheter beror på sociala grunder och barn vars svårigheter beror på neuropsykiatriska funktionshinder.

Socialtjänsten behöver bli bättre på att identifiera barn som är i riskzonen och deras familjer så att åtgärder kan sättas in i ett tidigt skede.

Både när det gäller att arbeta mot psykisk ohälsa och kriminalitet bland unga ligger ett stort ansvar på socialtjänstarbetarna. Exempelvis påverkar socialtjänsten domstolar-nas påföljdsval och spelar därför stor roll för den unge och för hur samhället förebygger och motverkar ungdomsbrottslighet. Dock visar studier på att socialtjänstens roll i på-följdssystemet för unga många gånger leder till godtycke, oförutsägbarhet och bristande behandling. I en nyligen publicerad forskningsrapport pekar socialtjänstarbetare på en egen bristfällig kompetens i kombination med hög arbetsbelastning, och bristfällig kompetensutveckling. Det ser också väldigt olika ut i olika delar av landet.

Att socialtjänsten fungerar väl och sätter in rätt åtgärder är avgörande när det gäller barn som begår brott och barn som riskerar att dras in i kriminella miljöer. Därför satsar Kristdemokraterna 10 miljoner kronor 2022–2024 på socialtjänstens arbete med barn och unga. Dessutom satsar vi 240 miljoner kronor 2022 och 160 miljoner 2023 på att genomföra kunskapshöjande insatser bland socialtjänstens personal och ta fram metod-stöd för att säkerställa likvärdighet i tillämpningen av lagen. Insatsen för att öka kun-skapen ska även kunna gå till personer som arbetar med personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.

SSPF är en samverkansmodell mellan skola, socialkontor, polis och fritid. Syftet är att förhindra att barn hamnar i eller fortsätter med kriminellt beteende och/eller drog-missbruk. Barn så unga som tio kan idag bli aktuella för insatser om de har missbruks-problem och/eller uppvisar ett kriminellt beteende. Det handlar om barn som vistas i riskmiljöer där missbruk och kriminalitet finns, barn som kommer hem efter att ha varit omhändertagna, barn för vilka tidigare insatser inte har fungerat och som tidigare nämnts barn som uppvisar missbruksproblem eller kriminellt beteende. Modellen bör utvecklas och kvalitetssäkras för att se till att den används utifrån evidensbaserade metoder i hela landet. Ett nationellt kansli för SSPF-samverkan bör därför instiftas. Vi föreslår därför 100 miljoner årligen för att stimulera SSPF-samverkan på fler platser.

En avgörande faktor för ett effektivt förebyggande arbete är att de olika aktörerna som möter ungdomar i riskmiljö kan föra dialog och utbyta information om ungdomen. I dag tolkas sekretesslagstiftningen olika i olika kommuner. Kristdemokraterna vill reformera den nu gällande lagstiftningen i syfte att klargöra sekretessreglerna och förtydliga dem så att samarbetet underlättas. Oro för att göra fel får inte hindra olika myndigheter att göra allt som är möjligt för att få en ungdom att lämna, eller inte hamna

i, kriminella miljöer. En ändrad sekretesslagstiftning skulle underlätta samverkan både vad gäller misstänkta kriminella och dessutom underlätta arbetet med barn som är brottsoffer inom ramen för barnahus.

Idag är det tillåtet för socialtjänsten att bryta sekretessen om det föreligger brott med straffvärde minst fängelse ett år. Vi föreslår att skola och socialtjänst bör vara skyldiga att bryta myndighetssekretessen där det är motiverat i förebyggande syfte kring enskilda på polismans begäran, och vill tillsätta en utredning som möjliggör en sådan lagstiftning.

Förbättrad vård och hälsa för nyanlända

En god hälsa är av stor vikt för alla människor, men inte minst är det viktigt för asylsökande och nyanlända som redan utgör en utsatt grupp. En god hälsa är även en viktig faktor för den enskildes möjlighet att integrera sig i Sverige. Enligt en kartläggning av vaccinationsbehovet hos asylsökande fanns ett betydande behov av vaccinationer för asylsökande.²⁰ Exempelvis ingår inte vaccination mot röda hund i alla länders vaccinationsprogram, och i många länder har denna vaccination införts mycket senare än i Sverige. Även vissa infektionssjukdomar såsom tuberkulos, hiv och hepatit B är vanligare bland utlandsfödda personer. Utlandsfödda personer har även sämre tandhälsa, men visar en förbättring hos personer som bott fem år eller mer i Sverige.²¹ Mellan 20 och 30 procent av asylsökande flyktingar som kommer till Sverige beräknas lida av psykisk ohälsa.²²

Kristdemokraterna menar att det är av största vikt att insatser för en god hälsa börjar tidigt i asyl- och etableringsprocessen. Vi har tidigare föreslagit så kallade asylansökningsområde, som är en första anhalt i asylansökningsprocessen, där det även ska finnas sjukvårdskompetens för att möta vårdbehov och behov av psykosocialt stöd.

Enligt Socialstyrelsen ska alla asylsökande erbjudas en hälsoundersökning av regionerna. Syftet är att uppmärksamma eventuell ohälsa och behov av smittskyddsåtgärder, samt för att informera om möjligheten att få del av hälso- och sjukvård och tandvård. Även i kommunernas uppdrag att erbjuda samhällsorientering på modersmålet till alla som har fått uppehållstillstånd är en viktig insats för att sprida information om det svenska hälso- och sjukvårdssystemet. Trots detta var det enligt SKR och Migrationsverket endast 57 procent av de asylsökande som genomgick en hälsoundersökning år 2017. Och enligt Socialstyrelsen gör utrikes födda personer generellt sett färre besök i öppenvården under de första två åren i landet jämfört med den övriga befolkningen. En bidragande orsak tros vara att nyanlända har svårigheter att navigera i det svenska sjukvårdssystemet.²³

Hälsoundersökningen som erbjuds alla asylsökande är frivilliga och innehåller tre delar. Dels ingår ett individuellt samtal som syftar till att ge en bild av personens bakgrund, eventuella fysiska och psykiska besvär samt vaccinationshistorik, men även att informera om svensk hälso- och sjukvård. Dels ingår en generell provtagning för alla och individuellt utformad provtagning beroende på vad som framkommer under

²⁰ Folkhälsomyndigheten.

²¹ Ibid.

²² Socialstyrelsen.

²³ Hälsa hos personer som är utrikes födda – skillnader i hälsa utifrån födelseland, Folkhälsomyndigheten, 2019.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/h/halsa-hos-personer-som-ar-utrikes-fodda--skillnader-ihalsa-utifran-fodelseland/?pub=61466>.

samtalet. Det finns också möjlighet till en kroppsundersökning om något under samtalet eller provtagningen talar för det.

Att hälsoundersökningar inte görs i större utsträckning kan förutom frivilligheten även bero på svårigheten att lokalisera asylsökande när dessa flyttar inom Sverige. För att öka andelen som genomgår en hälsoundersökning föreslår Kristdemokraterna att själva hälsosamtalen i hälsoundersökningen görs obligatoriskt. Genom detta får den asylsökande information om svensk hälso- och sjukvård samt bättre kunskap för sitt beslut om att vidare med provtagning och eventuell kroppsundersökning eller inte. På så vis menar vi att andelen som genomgår en hälsoundersökning kan ökas.

Hälsosamtalen bör kvalitetssäkras så att vårdresurserna används effektivt och att de asylsökande får en jämlik vård. Det bör införas en gemensam norm för vad som ska ingå i hälsosamtalen. Tidig kontakt med hälso- och sjukvården är viktig för det förebyggande arbetet, men då det även är klarlagt att asylprocessen kan öka risken för psykisk ohälsa, speciellt om den är lång²⁴, bör regioner och kommuner följa upp nyanlända som kommunplaceras.

Här kan Kristdemokraternas förslag om integrationsteam (se punkt 17) vara en del av lösningen. Dessa team kan också generera kunskap tillbaka till kommuner och regioner då Folkhälsomyndigheten har påtalat behovet av utbildning och träning i att förstå de strukturella faktorer som påverkar hälsan i olika migrantgrupper, för att främja hälsa, förebygga ohälsa och bota sjukdomar för personalen.

Ensamkommande barn och ungdomar har i högre utsträckning fått psykiatrisk vård jämfört med andra unga som kommit till Sverige och jämfört med inrikes födda.²⁵ Psykisk ohälsa bland barn och unga är ett högt prioriterat område för Kristdemokraterna. Vi vill öka tillgängligheten till det förebyggande arbetet och den så kallade första linjen (primärvården, elevhälsan, ungdomsmottagningar). Föräldrar, socialtjänst, skola/elevhälsa, BUP och övrig sjukvård behöver samarbeta bättre. Vi vill ge landsingen/regionerna ett samlat uppdrag för hela barn- och ungdomshälsovården.

En samlad barn- och ungdomshälsa ska syfta till att öka tillgängligheten till vårdcentralerna, elevhälsan och barn- och ungdomspsykiatri (bup). Det ökar möjligheterna att, i ett tidigare skede än idag, fånga upp barn som mår dåligt.

Stärk nyanlända kvinnors möjlighet till integrering

Kvinnor och män ska enligt det övergripande jämställdhetspolitiska målet ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Ett delmål är att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Så ser det inte ut idag.

Nyanlända kvinnor deltar i mindre omfattning i olika arbetsförberedande insatser jämfört med männen; de registreras senare hos Arbetsförmedlingen och påbörjar svenska för invandrare senare.²⁶ Nyanlända kvinnor och män möts inte av samma förväntningar och krav på att arbeta. Detta konstateras också i den statliga utredningen om nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden, den så kallade AKKA-utredningen, där man funnit att nyanlända kvinnor – oavsett om de är flyktingar

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ Har vi större problem med nyanlända kvinnors etablering och beror det i så fall på ett systemfel?, Arbetsförmedlingen, 2017.

eller anhöriginvandrare – erbjuds mindre omfattande och mindre relevanta arbetsmarknadsinsatser än nyanlända män. I flera studier lyfts olika strukturella aspekter fram, exempelvis vilka typer av insatser som Arbetsförmedlingen erbjuder kvinnorna, myndighetens bemötande, tillgång till barnomsorg, föräldraförsäkringens utformning och diskriminering bland arbetsgivare.

Isolering är inte svaret på att få fler utrikesfödda kvinnor i arbete. Aktiviteter för att förbereda föräldralediga kvinnor på arbete, genom språkstudier och samhällsorientering, är ett mycket bättre svar. Utformningen av dessa aktiviteter måste dock särskilt rikta in sig på kvinnorna och deras förutsättningar, eftersom gruppen visar sig vara särskilt svår att nå. Utbildningen bör vara obligatorisk och även särskilt möjliggöra en utbildning som kan leda till jobb, exempelvis via yrkesutbildningar. Genom att få fler kvinnor i utbildning och arbete kan risken för isolering och hedersförtryck minska.

Kristdemokraterna föreslår att Sverige i likhet med Norge och Danmark bör arbeta betydligt mer aktivt under kvinnors föräldraledighet för att undvika isolering och förbereda kvinnorna på arbetslivet genom språkstudier, arbetsplatsbesök och mentorskapsprogram. Det är viktigt att dessa utbildningsinsatser innehåller rådgivning om hur familjeansvar kan kombineras med arbete i den svenska kontexten.

Uppsökandeverksamheten för att få kvinnor som inte är föräldralediga ut i aktivitet måste också stärkas. Här är mentorskapsprogram, där utlandsfödda kvinnor som redan gjort resan – och kan agera förebilder – centrala.

Intensifiera arbetet mot hedersrelaterat förtryck

Varje människa äger rätten till sitt eget liv. Ofta tas detta för självklart i vårt samhälle, men det har förblivit oåtkomligt för de som lever i en miljö där familjens heder är överordnad den enskildes frihet.

Bland de många asylsökande som kom till Sverige under 2015 fanns ett betydande antal barn som var bortgifta med en vuxen person. Mottagarkommuner stod då rådlösa och behandlade dessa som vilka gifta par som helst. Detta är ett stort misslyckande. Fram till så sent som för två år sedan erkände Sverige att de som gift sig utomlands skulle ses som makar om de vid äktenskapet var över 15 år och saknade koppling till Sverige. Riksdagen har tagit beslut om en ny lag som underkänner även dessa äktenskap. Kristdemokraterna har långt drivit att alla som befinner sig i Sverige skyddas mot barnäktenskap. Detta är ett exempel på att det behövs ökad kunskap och fler verktyg för kommuner att kunna agera.

Det är sedan 1 juli 2020 straffbart att förmå eller tillåta ett barn att ingå i äktenskap eller äktenskapsliknande förbindelser och utreseförbud införs för att skydda barn från att ingå barnäktenskap eller könsstympas. Flera av åtgärderna är bra, men mer behöver göras.

Kristdemokraterna vill inrätta en särskild enhet inom Polismyndigheten vars uppgift är att hjälpa flickor och pojkar som riskerar att giftas bort mot sin vilja. Sådana enheter finns i Storbritannien och i Norge och kallas Forced Marriage Units. Både den norska och den brittiska verksamheten beskrivs som mer verksamhets- och departementsöverskridande, vilket uppfattas som viktigt. Vi tillför därför 10 miljoner kr per år under utgiftsområde 4 och föreslår att en enhet enligt brittisk modell inrättas under Polismyndigheten. Lämpligt kunde vara att förlägga enheten hos Nationella operativa avdelningen.

Vi vill även ge Universitetskanslersämbetet (tidigare Högscoleverket) i uppdrag att se över läroplaner i relevanta yrkeskategorier som jobbar med eller kommer i kontakt

med kvinnor som riskerar hedersförtryck, för att på sikt kunna säkerställa ett bättre bemötande och agerande.

Integrationsuppdrag till civilsamhället

Civilsamhället har en viktig roll i arbetet med integration. Det är i de frivilliga sammanlutningarna som de värden och värderingar som behövs för ett fungerande samhälle bekräftas och förvärvas. Det är här som möten uppstår, kunskap överförs och det främmande blir bekant. Den rollen kan och ska inte staten ta över. Vi vill däremot se en politik som både värnar och uppmuntrar det civila samhället och där det offentliga med en noggrann uppföljning ska ge stöd till det arbete som sker utifrån människors lika värde och demokratiska principer.

Det svenska civilsamhället har en lång historia av att erbjuda en social samvaro, utbildning, aktiviteter och vara en viktig mötesplats för många nyanlända och andra invandrare. Civilsamhällets organisationer bidrar med svenskundervisning, språkcaféer, idrott och andra fysiska aktiviteter, och kompletterar myndigheternas roll i integrationen på ett avgörande sätt. Kontakten som skapas mellan inrikes – och utrikes födda ger goda förutsättningar för en snabbare väg in i samhällsgemenskapen. Utvärderingar från en rad svenska myndigheter visar att civilsamhällets organisationer spelade en mycket viktig roll i mottagandet av alla de asylsökande som kom 2015. De uppvisade en kraft, flexibilitet och organisationsförmåga som berörda myndigheter varken fullt ut kunde matcha eller ta till vara på. Detta måste vi bygga vidare på, dra lärdomar utav och skapa mer långsiktiga förutsättningar, så att civilsamhället kan utveckla sina insatser på integrationsområdet.

Civilsamhällets organisationer upplever ofta att politiken styr deras verksamheter i en för smal riktning. De bidrag som kan sökas kräver ofta en snäv målgrupp som upplevs hindra organiseringen av åtgärder samt exkluderar andra grupper som skulle förstärka arbetet med integrationen. Ett exempel är när bidrag riktas mot/villkoras för just nyanlända – trots att samma aktivitet skulle ge ökad kvalitet om även andra utrikes födda kunde delta i aktiviteten.

Det är inte meningen att politiken ska stjälpa goda idéer genom att detaljstyra vilka typer av aktiviteter som måste genomföras för att bidrag ska betalas ut. I stället borde civilsamhället själva få bedöma vilka integrationsåtgärder som är relevanta. Det offentliga kontroll sker sedan genom att civilsamhället redovisar tillbaka till staten som utvärdera och samla erfarenheterna från projekten. Utvärderingen ska sedan ligga till grund för en kunskapsbank som kan ges tillbaka till civilsamhället, men också utgöra exempel på hur integrationsarbetet kan bedrivas i andra delar av samhället. Olika former av samspel och samverkan mellan det offentliga och civilsamhället har utvecklats de senaste decennierna men enligt SKL:s rapport Civilsamhället som utvecklingskraft, demokratiaktör och samverkanspartner²⁷ bör kommunerna främja kontakten mellan nyanlända och det civila samhället mer än vad som görs idag.

²⁷ Civilsamhället som utvecklingskraft, demokratiaktör och samverkanspartner, SKL, NN. <https://webbutik.skil.se/bilder/artiklar/pdf/7585-498-4.pdf?issuusl=ignore>.

Sociala utfallskontrakt för integrationen

Samverkansformer mellan det offentliga och civilsamhället måste premieras och förstärkas – i syfte att förbättra integrationsarbetet. Denna samverkan sker idag i huvudsak genom kontakter mellan kommun och de organisationer som verkar i kommunen, men har i växande utsträckning kommit att formos inom formella avtal, exempelvis idéburet offentligt partnerskap (IOP). Denna typ av samverkan har ökat i intresse och fungerar bra där civilsamhället och kommun eller region ingår ett partnerskap inom ett visst projekt. Kristdemokraterna är mycket positiva till denna typ av samarbete.

Sociala utfallskontrakt är en annan typ av samverkan som ännu inte fått något utrymme i Sverige, men som skulle kunna användas för projekt inom integration och för att bryta segregation. I sociala utfallskontrakt investerar en extern finansiär pengar i ett offentligt socialt projekt för att uppnå definierade mål som motsvarar mänskliga och ekonomiska vinster för den offentliga parten. Denna modell för att genomföra sociala investeringar är utvecklad utifrån internationellt testade modeller för utfallsbaserad finansiering.

Ett socialt utfallskontrakt börjar med att en offentlig part (kommun och landsting) identifierar ett problem i samhället som de vill lösa genom att investera i det identifierade området. Förhoppningen är att detta ska leda till framtida kostnadsbesparingar för den offentliga parten. Steg två är hitta extern finansiering för projektet, vilket görs genom att locka kapital från privata aktörer. Således står inte skattebetalarna för investeringen. Steg tre är sedan att formulera målen och vilka utfall som förväntas för att projektet ska anses som lyckat. Utifrån forskning och beprövad metodik tas ett åtgärdsprogram fram för att möta det identifierade problemet.

I det sista steget sker en utvärdering för att klargöra om projektet skapat sociala förbättringar, och om så, ekonomiska besparingar för den offentliga parten. Om utvärderingen kan påvisa att kostnader till området minskat, återbetalas delar eller hela beloppet till finansiären. Uppstår långsiktiga vinster kommer också finansiären erhålla avkastning i likhet med de besparingar projektet inbringat den offentliga parten.

Utmaningarna och orsaken till den dåliga framväxten av sociala utfallskontrakt ligger dels i bristen på kunskap i användningen av sociala investeringsfonder hos de offentliga aktörerna. I en undersökning av Sveriges kommuner och landsting (SKL) framgår att många kommuner efterfrågar stöd och vägledning för utformningen av denna typ av projekt. Det kommuner och landsting främst efterfrågar är kunskap kring metodik för uppföljning och utvärdering, samt metodik för vinst-förlust-kalkyler och sammanställningar av evidensbaserade program. Problemet ligger också i att relationen mellan risk och avkastning för den externa finansiären ofta är blygsam i den här typen av sociala investeringar.

Kristdemokraterna menar att sociala utfallskontrakt bör stödjas, i syfte att åstadkomma fler åtgärder som kan öka integrationen bland utrikes födda, minska förekomsten av utanförskap och segregation och bryta brottslighet. För detta ändamål bör en facilitatorfunktion inrättas som kan tillgodose allmänna riktlinjer, beräknade kostnader för olika sociala problem och insatser, i syfte att underlätta beräkningar av kostnader för offentliga parter och organisera metodstöd för offentliga aktörer: exempelvis utvärderingar och effektmätningar av sociala utfallskontrakt.

För att stödja investeringsmöjligheterna bör även en investeringsfond inrättas där finansiärens investeringsrisk täcks till 50 procent, vilket innebär att staten garanterar en

återbetalning om halva investeringssumman till den externa finansiären vid färdigställt socialt utfallskontrakt.

Kristdemokraterna lägger därför 137 miljoner kr 2022–2024 för upprättandet av en fond för sociala utfallskontrakt och ett anslag för upprättandet av en facilitatorsfunktion, vilket regleras under UO16.

Godkända prov för permanent uppehållstillstånd

Människor som invandrat och inte kan göra sig förstådda efter flera år får stora svårigheter. Detta gäller särskilt nyanlända kvinnor som har lägre delaktighet i integrerande åtgärder och lägre sysselsättningsgrad efter etableringsperioden. I praktiken uppfylls ofta försörjningskravet av mannen och så länge det är så ökar risken för att kvinnans delaktighet i språkutbildning och annan utbildning blir bristfällig. Det finns tydligt forskningsstöd för att goda språkkunskaper ökar sannolikheten för en långsiktigt framgångsrik etablering på arbetsmarknaden.²⁸

Att vuxna lär sig språket är också angeläget för barnen. I dagens integrationsprocess får de ta ett orimligt ansvar genom att vuxna gör barnen till tolkar i mötet med det omgivande samhället. Svenska för invandrare (sfi) är en obligatorisk del av etableringsplanen och en viktig insats för att ge grundläggande kunskaper i svenska.

Den som inte deltar i etableringsprogrammet kan idag mista sin rätt till ersättning. Detta är ett trubbigt verktyg då det endast stipulerar ett deltagande men inte garanterar syftet med utbildningen; att lära sig språket för att lättare komma in i samhället och komma i arbete. Genom språkrav för PUT införs ett verktyg där man på individnivå ökar incitamenten att lära sig svenska. Regeringen har nu aviserat att ett språkrav ska tillkomma, det är emellertid inte verklighet vilket Kristdemokraterna beklagar då överenskommelsen var att ett språkrav redan skulle vara lagstadgat. Vi menar att detta krav ska genomföras omedelbart.

En granskning av integrationsinsatser i Sverige, Norge, Danmark, Tyskland och Nederländerna²⁹ visar att alla länder förutom Sverige kräver godkända språkrav för att få permanent uppehållstillstånd. I Sverige behöver den sökande, i enlighet med lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar i möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, endast kunna försörja sig genom anställning eller inkomster från näringsverksamhet för att kunna ansöka om permanent uppehållstillstånd. Kunskaperna i svenska har därmed inget direkt värde i processen för att få stanna permanent i landet.

Kristdemokraterna var först med att 2014 föreslå att den som beviljas asyl i Sverige som huvudregel skulle ges ett tillfälligt uppehållstillstånd på tre år med rätt till familjeåterförening. Tillfälliga uppehållstillstånd är nu huvudregel i utlänningslagen. Vidare förslog vi att den som under de första tre åren lyckades etablera sig på arbetsmarknaden skulle få ett permanent uppehållstillstånd ges även om skyddsbehovet inte skulle kvarstå. Förslaget stärker incitamenten till etablering eftersom eget arbete säkrar rätten att stanna i Sverige. Idag kan den som kan försörja sig själv genom ett ordinarie arbete få ett permanent uppehållstillstånd efter tre år.

Genom ett godkänt språktest för att få PUT tydliggörs att integrationen börjar redan när personen kommer till Sverige och att den nyanlände ska vara delaktig och ta till sig av språkutbildningen, som ska ges från dag ett enligt Kristdemokraternas förslag. Den

²⁸ 2017:7 Inspiration för integration – en ESO-rapport om arbetsmarknadspolitik för nyanlända i fem länder.

²⁹ Ibid.

som är delaktig har därmed goda chanser att få stanna permanent i landet. Med ett språkkrav kommer man också åt problemet med förfalskade arbetsintyg, som blivit en bieffekt av att det bara krävs försörjningskrav för permanenta uppehållstillstånd. För de nyanlända som har fortsatt skyddsbehov efter tre år förlängs det tillfälliga uppehållstillståndet tills de klarar provet eller då skyddsbehovet upphör.

En av få jämförande empiriska studier som gjorts på flyktingar och skyddsbehövande med tillfälliga och permanenta uppehållstillstånd visade att de som fick permanenta uppehållstillstånd hade större sannolikhet att ha ett arbete och mindre sannolikhet att ta emot försörjningsstöd.³⁰ De krav som ställs bör därför vara möjliga att uppfylla inom en rimlig tid för att fungera som morötter och uppfylla syftet att få en snabbare integration.

Migrationskommitténs slutbetänkande behandlar frågan om nivå. I den skrivelsen, som Kristdemokraterna står bakom, förordnas godkända betyg på kurserna inom sfi på som lägst C-nivå. Regeringen valde emellertid att inte skriva in språk- eller samhälls-krav i propositionen, varför dessa krav fortfarande inte finns i utlänningslagen.

Ett godkänt språkkrav ska vara regel, med möjlighet till dispens. Hänsyn ska exempelvis tas till hög ålder, hälsa eller olika funktionsnedsättningar. För den som är analfabet ska testet kunna göras muntligt. Det bör ändå krävas att personen har elementära färdigheter i att förstå och tala svenska. Provkrauet omfattar ej kvotflyktingar som får uppehållstillstånd innan de kommer in i Sverige, däremot bör denna grupp fortsatt ha utbildningsplikt.

Kristdemokraterna ser språktestet som en faktor, bland flera, för att förbättra etableringen. Parallellt behöver sfi-utbildningen förbättras så att förutsättningarna att lära sig språket ökar.

Kristdemokraterna har tidigare föreslagit att de som söker medborgarskap ska ha genomgått undervisning i samhällsorientering. Det är viktigt att den som kommer ny till landet får kunskap om vårt samhälle. Det handlar både om att känna till strukturen i det svenska samhället, men också vilka grundläggande värden, normer och värderingar som är fundamentala i vårt samhälle. För att underlätta och öka incitamenten för en tidig integration hos nyanlända vill Kristdemokraterna även införa ett godkänt prov i samhällsorientering som villkor för den som söker PUT, på samma premisser som språkkravet.

Kristdemokraterna har även satt upp ett vandels- och identitetskrav för PUT.

Godkänt prov i svenska och samhällsorientering för medborgarskap

Medborgarskapet är ett rättsligt förhållande mellan en individ och en stat. Det har såväl en reell som en symbolisk betydelse. Genom medborgarskapet erhålls rösträtt i riksdagsval, rätt att kunna söka vissa typer av tjänster inom polis, domstol och militär, den ovillkorliga rätten att vistas i landet samt konsulär hjälp vid problem i utlandet. Den symboliska betydelsen är att medborgarskapet innebär en delaktighet i en större gemenskap, med skyldigheter och rättigheter gentemot andra.

Genom medborgarskapet stärks känslan av delaktighet, samhörighet och identitet. Detta är också något som betonas i den senaste översynen av den svenska medborgarskapslagstiftningen genom införandet av en ny portalparagraf som förmedlar att det svenska medborgarskapet är ett uttryck för samhörighet.

³⁰ Bakker (2016).

Kristdemokraterna anser att det är dags att uppvärdera medborgarskapets betydelse. Det är önskvärt att de som vill och kommer att leva i Sverige under en lång tid också har ett svenskt medborgarskap. För att tydliggöra medborgarskapets betydelse vill vi att alla kommuner ska arrangera offentliga medborgarskapsceremonier för att välkomna nya medborgare. Alla som blir medborgare bör också få en medborgarbok där de rättigheter och skyldigheter som följer av medborgarskapet förmedlas. Detta ska även ges vid myndighetsåldern till den som redan är medborgare.

Då ett medborgarskap medför långtgående rättigheter vill Kristdemokraterna även skärpa villkoren för att förvärva medborgarskap. Idag krävs att en vuxen som söker medborgarskap ska kunna styrka sin identitet, ha fyllt 18 år, ha permanent uppehållstillstånd, uppehållsrätt eller uppehållskort, ha bott i Sverige en viss tid samt ha levt ett skötsamt liv. De låga kraven innebär att ett svenskt pass som medger fri rörlighet till många länder har relativt lågt ställda krav.

En jämförelse med övriga medlemsländer i EU visar på mer långtgående villkor för medborgarskap. Exempelvis beviljar ett antal EU-länder medborgarskap endast om den sökande kan försörja sig själv utan ekonomiskt stöd från samhället.³¹ 14 av EU:s 28 länder har någon form av medborgarskapstester.³² Det kan röra sig om att den sökande ska ha en viss nivå i språkkunskaper samt viss kunskap om landets samhälle, kultur och historia. Vissa länder kräver även någon form av utfästelse som uttrycker en integreringsambition och lojalitet till landet och de grundläggande värdena i samhället.

Det är väl underbyggt att kunskaper i det svenska språket har stor betydelse för integrationen. Ett visst mått av kunskaper i svenska underlättar möjligheten att tillgodogöra sig en utbildning, få ett arbete och komma in i samhällsgemenskapen. Kristdemokraterna vill därför öka incitamenten att tillgodogöra sig svenska språket genom att införa ett godkänt språkkrav för den som söker medborgarskap, såvida man inte genomfört ett godkänt språkprov vid sin ansökan om permanent uppehållstillstånd i enlighet med de riktlinjerna.

Kristdemokraterna anser att de som söker medborgarskap även ska ha genomgått undervisning i samhällsorientering samt avlagt ett godkänt prov. Genom en god känedom om det svenska samhället och vilka allmänmänskliga värden och värderingar som präglar och fortfarande präglar vårt samhälle kan kulturella klyftor minska.

Ändra reglerna för tolkar

Många utrikes födda som bor i Sverige är beroende av tolk för sina kontakter med myndigheter, kommuner och regioner. Tolkar är ovärderliga för att patienter ska få rätt information, för att en asylsökande ska kunna lämna korrekta uppgifter till Migrationsverket och för att polisen ska kunna förhöra misstänka eller vittnen. Men det betydande tolkanvändandet är inte oproblemiskt.

Kostnaderna för tolktjänster – som det offentliga står för – har ökat med över 50 procent sedan 2014. En viktig förklaring är att användandet av tolkar har ökat snabbt, inte minst beroende på det stora antalet asylsökande som kom 2015. Men det extensiva användandet är också kopplat till lågt ställda krav på svenskkunskaper – även efter lång tid i Sverige. Den stora efterfrågan på tolkar gör att det blivit svårare att kontrollera

³¹ GLOBALCIT.

³² European Parliamentary Research Service (2018), Acquisition and loss of citizenship in EU Member States.

vilka som är tolkar. Det har slagits larm om att tolkar översätter fel av politiska skäl, bland annat för turkiska asylsökande i Sverige.³³ Redan 2011 larmades det om att rättssäkerheten hotades eftersom tolkarna var för dåligt utbildade.³⁴ Andra gånger har Migrationsverket avbrutit intervjuer för att tolken inte kunnat svenska.³⁵

Problemen förvärras när fler blir i behov av tolk. Det är svårt att säga exakt hur stort problemet är eftersom det saknas en sammanhållen statlig aktör till vilket brister kan rapporteras. Inte heller finns det en gemensam aktör som kvalitetsgranskar tolkarna. Merparten av dagens verksamma tolkar saknar dessutom formell utbildning till tolk och fastställd kompetensnivå. Under de senaste åren har endast 15 procent klarat auktorisationsprovet.³⁶ Ett år tidigare granskade Kammarkollegiet tolkanvändningen i staten och upptäckte då att 95 procent av alla tolkar som Arbetsförmedlingen använde saknade auktorisering. För Migrationsverket var siffran 80 procent.

Detta är ett hot mot rättssäkerheten för den som behöver tolk och tjänstemännen får svårare att lita på översättningen. Om asylsökande och nyanlända redan i sina första kontakter med svenska myndigheter blir felöversatta eller får tillbaka begränsad information kommer det påverka deras möjlighet att integreras negativt.

Kristdemokraterna anser därför att rätten till offentligt finansierad tolk behöver begränsas. I våra grannländer finns inte samma breda rätt till tolk som i Sverige. I Norge finns ingen generell plikt att använda tolk, utan det är något som ska avgöras från fall till fall. I Danmark är reglerna ännu stramare. Där finns inget uttalat krav att myndigheter ska använda tolk, och den som behöver ha tolk efter tre år i landet måste betala en avgift. I båda länderna är barntolkning förbjudet.

Reglerna måste förändras för vilka som kan bli tolkar och hur länge en person kan vara beroende av tolk och få det kostnadsfritt. I utredningen Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83) som lämnades till regeringen i december 2018 föreslås en rad åtgärder. Staten ska utbilda färre tolkar, men dessa ska hålla en högre kvalitet och auktoriseras. De ska registerföras av en sammanhållen aktör och den offentliga sektorn behöver samordna sitt tolkbehov så att färre tolkar kan arbeta mer. Detta kommer leda till att tolkyrket professionaliseras.

Barntolkning ska förbjudas. Trots att barntolkning enligt tolkutredningen ovan är förknippat med negativa effekter, så används det fortfarande av det offentliga. Det är oklart hur ofta som barntolkning faktiskt används eftersom det inte finns någon statistik och många av de aktörer som tolkutredningen försökt inhämta information från har varit ovilliga att berätta hur utbredd barntolkning är. Barntolkning innebär ett för stort ansvar på dessa barn och deras kunskaper kan påverka översättningen negativt; när barn inte säkert kan hantera alla de språkliga detaljer som finns i kontakten med sjukvården eller andra myndigheter. Det är heller inte lämpligt att barn genom tolkning får reda på saker om sina föräldrar som inte är lämpligt för deras ålder och i den beroendeställning som barnet kan befinna sig i. Det bör dock fortsatt finnas undantag i exempelvis kontakten med sjukvården i livshotade situationer.

Kristdemokraterna föreslår att rätten till offentlig tolk begränsas till fem år efter det att man fått uppehållstillstånd. Om en person i kontakt med det offentliga trots klarat språkkrav ändå inte kan kommunicera med det offentliga eller om information är av

³³ Sveriges Radio; <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=96&artikel=6899608>.

³⁴ Sveriges television; <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/tolkar-oversatter-ofta-fel>.

³⁵ Sveriges Radio; <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=104&artikel=6788360>.

³⁶ Regeringen; <https://www.regeringen.se/4aeb03/contentassets/94589a6823994d2385f4f55b24be734e/att-forsta-och-bli-forstadd--ett-reformerat-regelverk-for-tolkar-i-talade-sprak-sou-201883>.

särskild vikt, exempelvis vid ett sjukhusbesök, ska den som har ett arbete betala en egenavgift – likt dagens sjukvårdsbesök – om den fortfarande behöver en tolk. Kristdemokraternas utgångspunkt är att rätten till tolk behöver begränsas, med möjlighet till dispens. Hänsyn bör exempelvis tas till hög ålder, hälsa eller olika funktionsnedsättningar. Den mer restriktiva rätten till tolk gäller den som behöver tolk på grund av bristfälliga kunskaper, inte exempelvis teckenspråkstolkar.

I framtida förändringar av reglerna kring tolkar behöver också kommande tekniskskiften tas i beaktande. Det finns tekniker för realtidstolkning i både ljud och text, som ännu är på utvecklingsstadiet men som visat goda resultat, bland annat hos svenska företag. Kan tekniska hjälpmedel för tolkning kvalitetssäkras skulle mycket stora vinster kunna uppnås.

Minskad brottslighet förbättrar integrationen

Åtgärderna som presenteras här är tänkta att bryta segregationen i Sverige. Många av dessa områden är förutom en låg arbetsmarknadsanknytning, sämre skolresultat och svensk kunskaper, högre bidragsberoende och en svårkontrollerad befolkningsökning med svartkontrakt och trångboddhet. De är dessutom i betydligt högre grad drabbade av den organiserade brottsligheten. Detta syns inte minst i polisens rapport Kriminell påverkan på lokalsamhället, i vilken 60 utsatta områden listas, varav 22 särskilt utsatta.

Bedömningskriterierna som ligger bakom klassificeringen är de kriminellas utstuderade vilja att ta makten och kontrollera lokalsamhället genom hot, våld och utpressning, samt våld som riskerar att skada tredje man, öppen narkotikaförsäljning, utåtagerande missnöjde med det omgivande samhället.

De kriminellas beteende leder till ökad otrygghet och minskad benägenhet att anmäla brott och medverka i rättsprocesser. Det kan även förekomma systematiska hot och våldshandlingar mot vittnen, målsägare och anmälare i området. Situationen i området innebär att det är svårt eller nästintill omöjligt för polisen att fullfölja sitt uppdrag. Där finns parallella samhällsstrukturer, extremism och fundamentalism som inverkar på andras liv, personer som rest till exempelvis IS och en hög koncentration av kriminella. I framför allt de särskilt utsatta områdena är det av yttersta vikt att den här utvecklingen bryts för att ett effektivt integrationsarbete ska få fäste. Kristdemokraterna har, bortsett från långtgående reformer gällande antal poliser, straff och kriminalvård ett antal förslag som riktar in sig på segregationsaspekten av kriminaliteten.

Exempel på åtgärder som Kristdemokraterna föreslår för att komma till bukt med denna problematik är vistelseförbud för geografiskt knutna kriminella, straffskärpningsgrund för den som attackerar vitala samhällsfunktioner, en polis knuten till varje skola, anonyma vittnen, kronvittnen och bättre vittnesskydd för att bryta tystnadskulturen och sociala insatsgrupper. Vistelseförbud menar vi skulle vara en påföljd som exempel en person som är mycket brottsaktivt inom ett geografiskt anknutet kriminellt nätverk skulle kunna dömas till när han döms för annan brottslighet.

En person som exempelvis säljer narkotika på ett lokalt torg och hotar handlare och förbipasserade skulle efter avtjänat fängelsestraff förbjudas från att vistas i den stadsdel dit hans kriminalitet är knuten. Detta är dels positivt för det geografiska området som slipper en kriminellt belastad figur, men det är också positivt för den enskildes rehabilitering. Att försvåra kontakt mellan en nyligen frikänd kriminell och dennes gamla kriminella nätverk och viktigt för att förhindra återfall i brott.

Ett återkommande problem i särskilt utsatta områden är sabotage och skadegörelse av kommunkontor, sociala insatsgrupper, skolor med mera. Den som tjänar på att samhällets stödfunktioner inte fungerar, är de som kan utnyttja dem som egentligen behöver stöd: kriminella. Den brottsligheten är systemhotande. Därför vill Kristdemokraterna se ett nytt brott: Attacker mot vitala samhällsfunktioner. Den som attackerar exempelvis sjukhus, socialkontor ska kunna dömas till hårdare straff.

För att förebygga och bekämpa brott är det viktigt att det finns ett förtroende mellan polis och ungdomar. Att samarbeta med lokala ungdomsorganisationer bör vara en stående del i polisens arbete. Polisens arbete med att komma i kontakt med barn och ungdomar innan dessa börjar med kriminalitet är också av stor vikt. Att informera i skolor om polisens arbete är, och bör vara, en viktig del i polisens uppgifter. Polisen bör ha ett utvecklat samarbete med varje skola, gärna med en särskilt utnämnd polis knuten till skolan, som kan lära känna elever och personal och som de kan vända sig till om de blir utsatta för brott.

Tystnadskulturen i utsatta områden är en destruktiv kraft som bidrar till parallella samhällsstrukturer och gör det svårare att utreda brott. En stor del i denna är de kriminellas stora våldskapital. Därför behövs ett förbättrat vittnesskydd, kronvittnen där den som vittnar mot andra kriminella själv kan få rabatterat straff och ett system med anonyma vittnen för att hindra den organiserade brottsligheten.

För att säkra vittnesmål i ett tidigt skede anser vi också att den så kallade omedelbarhetsprincipen måste förändras. Videoförhör ska kunna göra i direkt närhet till brottstillfallet för att sedan kunna visas upp som bevis i rättegång. Detta är viktigt för att säkra bevis tidigt. Det innebär att bevis kan säkras innan ett kriminellt nätverk kan använda sitt våldskapital för att påverka vittnen. Det skulle också innebära snabbare förundersökningar och rättegångar och leda till att utsatta områden snabbare skyddas från förövare. Vi anser också att en möjlighet att undanhålla bevisning för en tilltalad ska utredas. Detta finns och är hårt reglerat i Danmark. Skälen är ofta de samma, att den misstänkte inte ska kunna påverka vittnen. Dennes försvarare får tillgång till bevisningen och försvaret kan därför förberedas, men den tilltalade får reda inte delges denna förrän vid rättegången.

Vi vill också bygga ut antalet fängelser. Det skulle innebära att fler hamnade bakom lås och bom i snabbare anslutning till dom. Det är inte minst viktigt i utsatta områden där kriminella våldskapital kan förväntas bli större om de blivit dömda för ett brott. Om det tar tid mellan dom och inställelse vid anstalt kan de dömda använda sitt nyfunna våldskapital för att påverka situationen i sitt område. Med flera fängelseplatser, och hyrda platser utomlands, kan fängelsevistelsen påbörjas snabbare. Av samma skäl borde det bli olagligt att rymma.

Det är idag inte straffbart att ljuga i polisförhör som inte sker under ed. Man kan således till exempel fabricera falska alibin och allvarligt försvåra brottsutredningar. Detta kan komma att skapa incitament för kriminella att hindra rättsväsendets gång genom att efter fällande dom skicka fram falska vittnen som stör utredningen och i värsta fall bidrar till att en dömd person blir friad på falska grunder. Kristdemokraterna menar att detta måste åtgärdas. Att falska uppgifter lämnas av personer som inte är misstänkta för brott är ett stort problem. Det bör tillsättas en övergripande utredning om hur hindrande av rättvisans gång kan stoppas, som kan komplettera lagstiftningen kring falsk tillvitelse, skyddande av brottsling, mened med mera.

Arbetet med sociala insatsgrupper behöver utvärderas, utvecklas och methodsäkras. Arbetsmetoden är en samverkan mellan socialtjänst, skola och polis för att på individ-

nivå hjälpa unga att sluta begå brott. Arbetet innebär att socialtjänsten tillsammans med polisen och övriga berörda samarbetar och använder sin samlade kompetens fokuserat och uthålligt i arbetet med unga i riskzon. Det kan handla om att stärka det sociala nätverket kring den unge, särskilt stöd i skolarbetet, särskild yrkesträning, arbete och fritidssysselsättning. På så sätt kan en destruktiv livsstil motverkas.

Sofia Damm (KD)

Michael Anefur (KD)

Hans Eklind (KD)

Jakob Forssmed (KD)

Hampus Hagman (KD)

Robert Halef (KD)